

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
साउन २०७२

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले
२०७२ साउन ७ गते
सार्वजनिक जानकारीका लागि जारी गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
नेपाल

फोन नं. ४४११६३८
Website: www.nrb.org.np

विषय सूची

<i>विवरण</i>	<i>पृष्ठ</i>
पृष्ठभूमि	१
अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य	२
आन्तरिक आर्थिक स्थिति	३
वित्तीय बजार	५
मौद्रिक स्थिति	८
तरलता व्यवस्थापन	९
आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति तथा वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रम	९
मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा	१०
आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य	११
संचालन उपकरण	११
वित्तीय क्षेत्र सुधार, नियमन तथा सुपरिवेक्षण	१३
लघुवित्त तथा वित्तीय साक्षरता	१६
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	१७
अनुसूची १ : आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण	१९
अनुसूची २ : आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वित्तीय क्षेत्र, लघुवित्त तथा विदेशी विनिमय सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण	२०
अनुसूची ३ : मौद्रिक सर्वेक्षणको प्रक्षेपण	३३
तालिका सूची	३४

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति

पृष्ठभूमि

१. २०७२ वैशाख १२ गतेको भूकम्प तथा त्यस पछिको परकम्पका कारण मुलुकमा ठूलो परिमाणमा जनधनको क्षति भएको छ। भूकम्पका कारण ८ हजार ८ सयभन्दा बढीले जीवन गुमाएका छन् भने २२ हजारभन्दा बढी घाइते भएका छन्। भूकम्पपश्चात् नेपाल सरकारद्वारा तयार गरिएको विपत्पछिको आवश्यकता पहिचान (Post Disaster Needs Assessment-PDNA) प्रतिवेदन अनुसार भूकम्पबाट रु. ७०६ अर्ब बराबरको क्षति भएको विवरण सार्वजनिक भएको छ। नेपाल राष्ट्र बैंक यस दुखद प्राकृतिक प्रकोपमा परी दिवंगत भएकाहरुप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै सम्पूर्ण घाइते दिदीबहिनी तथा दाजुभाइहरुको शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछ।
२. विनाशकारी भूकम्पका कारण बैंकिङ्ग सेवाको उपलब्धतामा हुनसक्ने अवरोधलाई ध्यानमा राखी यस बैंकले भूकम्प लगत्तै बैंकिङ्ग सेवा सहज रूपले सुचारु गराउने व्यवस्था गरेको थियो। भूकम्पको कारण सृजना भएको असहज अवस्थालाई ध्यानमा राखी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई अनिवार्य मौज्जात गणना गर्न सहज व्यवस्था गर्ने, भूकम्पबाट आवासीय घर क्षतिग्रस्त भएका पीडित परिवारहरुलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि २ प्रतिशत ब्याजदरमा कर्जा उपलब्ध गराउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गर्ने, भूकम्प पीडितको सहयोगार्थ देश-विदेशका विभिन्न व्यक्ति तथा संघ/संस्थाहरुले पठाएको सहयोग रकम वास्तविक पीडित पक्षले पाउनु भन्ने उद्देश्यले राहतको लागि खोलिएका बैंक खाताहरुको मौज्जात रोक्का (Earmark) गरी प्रधानमन्त्री दैवीप्रकोप उद्धार कोषको खातामा मात्र रकमान्तर गर्ने व्यवस्था मिलाउने लगायतका कार्य गरिएको छ। यसका साथै, भूकम्पका कारण नागरिकताको प्रमाणपत्र फेला पार्न नसकेकाहरुले भूकम्प पीडित प्रमाणपत्रको आधारमा खाता खोल्न पाउने व्यवस्था गर्ने तथा भूकम्प पीडित ऋणीहरुलाई कर्जा पुनर्संरचना एवम् पुनर्तालिकीकरण गर्ने जस्ता सुविधा प्रदान गरिएको छ।
३. नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ मा व्यवस्था भएबमोजिम समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्ने उद्देश्य हासिल गर्ने दिशामा विनाशकारी भूकम्पले चुनौती सृजना गरेको छ। यस पृष्ठभूमिमा मूल्य स्थिरता, शोधनान्तर बचत र वित्तीय स्थायित्व कायम गरी मुलुकको समग्र आर्थिक विकासमा केन्द्रित हुनुपर्ने आवश्यकतालाई ध्यानमा राखी आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ। प्रतिस्पर्धी, समावेशी र उत्पादनमुखी वित्तीय विकासमार्फत् आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याउँदै भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माण अभियानलाई सहयोग पुऱ्याउनेतर्फ समेत मौद्रिक नीतिको जोड रहेको छ।
४. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा मूल्य स्थिति, कर्जा प्रवाह, निक्षेप संकलन तथा वाह्य क्षेत्र स्थिति लगायतका परिसूचकहरुको अवस्था सन्तोषजनक नै रहेतापनि भूकम्पबाट भएको क्षतिको कारण चौथो त्रयमासको आर्थिक गतिविधिमा आएको संकुचनले आर्थिक वृद्धिदर लक्षित स्तरभन्दा कम रहन गएको छ। भूकम्पबाट मूलतः उत्पादन तथा सेवा क्षेत्रको विस्तारमा संकुचन आएको तथा प्रतिकूल मौसमका कारण प्रमुख बालीहरुको उत्पादनमा कमी आएकोले मुलुकको समग्र आर्थिक वृद्धिदरमा न्यूनता आएको हो।

५. पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा आएको गिरावट, छिमेकी मुलुकको मूल्यस्थितिमा आएको सुधार तथा मौद्रिक योगाङ्कहरूको विस्तारलाई वाञ्छित सीमाभित्र राख्न यस बैंकले गरेको प्रयासका कारण समीक्षा वर्षमा मुद्रास्फीति दर लक्षित स्तरमै कायम रहन पुगेको छ । वैदेशिक व्यापारतर्फ भने उच्च आयात र कमजोर निर्यातका कारण व्यापार घाटा बढ्ने क्रम यथावतै रहेको छ । औपचारिक माध्यमबाट विप्रेषण आप्रवाह बढाउन गरिएका प्रयास तथा भूकम्पपश्चात् विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उल्लेख्य विस्तारका कारण शोधनान्तर बचत अपेक्षित स्तरभन्दा माथि रहेको छ । समीक्षा वर्षमा बैंकिङ्ग क्षेत्रमा उच्च तरलताको स्थिति कायमै रह्यो भने शेयर बजार तथा घरजग्गा कारोबारको अवस्था सामान्य रहेको छ । पछिल्लो समयमा नेपाली रुपैयाँको विनिमय दर अमेरिकी डलर लगायत अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्राको तुलनामा केही कमजोर रहन गएको छ ।
६. नयाँ संविधान जारी हुने क्रममा रहेको र भूकम्पबाट प्रभावित अर्थतन्त्रको पुनरुत्थान कार्य शुरु हुने भएकोले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मुलुकको दीर्घकालीन विकासको मार्ग तय गर्ने दिशामा महत्वपूर्ण सावित हुने देखिन्छ । खासगरी, समयमै जारी भएको सरकारी बजेटको कार्यान्वयन र राजनीतिक संक्रमणको स्थितिमा आएको सुधारबाट लगानीको वातावरणमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने र समयमै मनसुन शुरु भएको कारण कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा समेत केही सुधार हुने देखिएकोले यसबाट नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित ६.० प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदर हासिल हुने देखिन्छ ।
७. पुनर्निर्माण लक्षित सरकारी बजेट एवम् निजी क्षेत्रको लगानी विस्तारबाट अर्थतन्त्रको समग्र मागमा पर्ने दबावका कारण मूल्य एवम् वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा पर्नसक्ने प्रभावलाई ध्यानमा राखी मौद्रिक व्यवस्थापन गर्नुपर्ने अवस्था छ । त्यसैगरी, बैंकिङ्ग क्षेत्रमा विद्यमान अधिक तरलताको उचित व्यवस्थापन गरी त्यसलाई पुनर्निर्माण एवम् लगानी विस्तारमा उपयोग गर्नुका साथै भूकम्पका कारण बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा लगानीका परियोजनामा पुगेको क्षतिबाट समग्र वित्तीय स्थायित्वमा पर्नसक्ने नकारात्मक प्रभावलाई समेत दृष्टिगत गरी वित्तीय क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । यसर्थ, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व हासिल गर्ने मौद्रिक नीतिको मूलभूत उद्देश्यलाई केन्द्रमा राखी भूकम्पबाट प्रभावित अर्थतन्त्रको पुनरुत्थान गर्न एवम् लक्षित स्तरको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुऱ्याउने दिशातर्फ यस आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीति अभिमुख रहेको छ ।
८. मुलुकको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति, राष्ट्रिय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य, भूकम्पपश्चात् अर्थतन्त्रमा सृजना भएका चुनौतीहरू, अघिल्लो वर्षको मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयन अवस्था तथा नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को बजेटले निर्दिष्ट गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई ध्यानमा राखी यो मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ । यो मौद्रिक नीति तर्जुमा गर्दा नेपाल बैंकर्स संघ, डेभलपमेण्ट बैंकर्स एसोसिएशन, वित्त कम्पनी संघ, लघुवित्त बैंकर्स संघ, उद्योगी-व्यवसायीहरू र अन्य सरोकारवाला निकायहरूबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समेत यथासम्भव समेट्ने प्रयास गरिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य

९. सन् २०१५ मा विकसित मुलुकहरूको आर्थिक गतिविधिमा सुधार हुने र उदीयमान एवम् विकासशील मुलुकहरूको आर्थिक गतिविधिमा केही संकुचन आउने देखिएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले जुलाई २०१५ मा जारी गरेको World Economic Outlook का अनुसार

विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१४ मा ३.४ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१५ मा ३.३ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ । संयुक्त राज्य अमेरिकाको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१४ को २.४ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१५ मा २.५ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ । त्यसैगरी, सन् २०१५ मा युरो क्षेत्र एवम् जापानको अर्थतन्त्र क्रमशः १.५ प्रतिशत र ०.८ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण छ । सन् २०१४ मा युरो क्षेत्रको अर्थतन्त्र ०.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो भने जापानको आर्थिक वृद्धिदर ०.१ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको थियो ।

१०. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषका अनुसार सन् २०१४ मा उदीयमान एवम् विकासशील मुलुकहरुको अर्थतन्त्र ४.६ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा सन् २०१५ मा त्यसमा केही संकुचन आई ४.२ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण रहेको छ । त्यसैगरी, सन् २०१५ मा न्यून आय भएका मुलुकहरुको आर्थिक वृद्धिदरमा समेत संकुचन आउने देखिन्छ । यी मुलुकहरुको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१४ मा ६.० प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१५ मा ५.१ प्रतिशत रहने कोषले जनाएको छ । छिमेकी मुलुकहरु भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१५ मा क्रमशः ७.५ प्रतिशत र ६.८ प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण छ । सन् २०१४ मा यी मुलुकहरुको आर्थिक वृद्धिदर क्रमशः ७.३ प्रतिशत र ७.४ प्रतिशत रहेको थियो । सन् २०१४ मा ३.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको विश्व व्यापार सन् २०१५ मा ४.१ प्रतिशतले वृद्धि हुने कोषको प्रक्षेपण छ ।
११. पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा आएको गिरावटका साथै आन्तरिक माग कमजोर रहेकोले सन् २०१५ मा विकसित मुलुकहरुको मुद्रास्फीति घट्ने देखिन्छ । यी मुलुकहरुमा सन् २०१४ मा १.४ प्रतिशत कायम रहेको मुद्रास्फीति दर सन् २०१५ मा शून्य प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण छ । सन् २०१४ मा उदीयमान एवम् विकासशील मुलुकहरुको मुद्रास्फीति ५.१ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१५ मा ५.५ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको अप्रिल २०१५ को प्रक्षेपण अनुसार सन् २०१५ मा छिमेकी मुलुक भारतको मुद्रास्फीति दर ६.१ प्रतिशत र चीनको मुद्रास्फीति दर १.२ प्रतिशत रहने देखिन्छ ।

आन्तरिक आर्थिक स्थिति

१२. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा मनसुन ढिला शुरु भएकोले कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आउनुका साथै वैशाख १२ गतेको भूकम्प एवम् त्यसपछिका परकम्पले मुलुकको समग्र आर्थिक गतिविधिमा नकारात्मक प्रभाव पारेको हुँदा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा न्यून रहन गएको छ । समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ३.० प्रतिशत र उत्पादकको मूल्यमा ३.४ प्रतिशत रहेको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको प्रारम्भिक अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ५.१ प्रतिशत र ५.४ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा कृषि तथा गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः १.९ प्रतिशत र ३.६ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः २.९ प्रतिशत र ६.३ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा गैर-कृषि क्षेत्र अन्तर्गत उद्योग क्षेत्र २.६ प्रतिशतले र सेवा क्षेत्र ३.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष उद्योग क्षेत्र ६.२ प्रतिशतले र सेवा क्षेत्र ६.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।
१३. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को एघार महिनासम्ममा उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित औसत मुद्रास्फीति दर ७.२ प्रतिशत रहेको छ । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ जेठ महिनामा उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ७.४ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको जेठ महिनामा यस्तो मुद्रास्फीति दर ९.५ प्रतिशत रहेको थियो । यस अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको

मूल्य वृद्धिदर ९.५ प्रतिशत र गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य वृद्धिदर ५.५ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यी समूहहरूको मूल्य वृद्धिदर क्रमशः १२.२ प्रतिशत र ७.० प्रतिशत रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा मौद्रिक विस्तार अपेक्षित स्तरमा रहेको, पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा गिरावट आएको र छिमेकी मुलुकमा समेत मूल्यवृद्धि नियन्त्रित स्तरमा रहेकोले वार्षिक औसत मुद्रास्फीति दर लक्षित सीमाभन्दा केही तल अर्थात् ७.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहेको अनुमान छ ।

१४. २०७२ असार २५ गतेसम्मको नगद प्रवाहमा आधारित तथ्याङ्क अनुसार कुल सरकारी खर्च १८.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४४० अर्ब ९९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो खर्च ९.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । कुल खर्चमध्ये चालू खर्च रु. ३०० अर्ब ४२ करोड, पूँजीगत खर्च रु. ५६ अर्ब ६३ करोड र वित्तीय व्यवस्थापनको खर्च रु. ८३ अर्ब ९४ करोड रहेको छ । त्यसैगरी, सरकारको कुल साधन परिचालन अघिल्लो वर्ष १९.५ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा अवधिमा १०.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४३३ अर्ब ९८ करोड पुगेको छ । कुल साधनमध्ये राजस्व संकलन १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३८० अर्ब ६४ करोड पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा स्रोत परिचालनको तुलनामा सरकारको खर्च न्यून रही सरकारी बजेट बचतमा रहेकोले नेपाल राष्ट्र बैंकमा नेपाल सरकारको रु. ७२ अर्ब ४ करोड नगद मौज्जात कायम रहेको छ ।
१५. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को एघार महिनासम्ममा शोधनान्तर स्थिति रु. १२७ अर्ब २० करोडले बचतमा रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. १०९ अर्ब ५६ करोडको शोधनान्तर बचत रहेको थियो । वस्तु व्यापार घाटा उच्च रहेतापनि सेवा तथा ट्रान्सफरतर्फ उल्लेख्य बचत कायम रहेकोले समीक्षा अवधिमा चालु खाता रु. ९५ अर्ब २९ करोडले बचतमा रहेको छ । चालु खाता अन्तर्गतको खुद सेवा आय रु. २४ अर्ब ३२ करोडले बचतमा रहनुका साथै विप्रेषण आप्रवाह १२.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५५१ अर्ब ७४ करोड पुगेको छ । यस अवधिमा अमेरिकी डलरमा विप्रेषण आप्रवाह ११.२ प्रतिशतले बढेर ५ अर्ब ५५ करोड पुगेको छ ।
१६. समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु निर्यात ४.८ प्रतिशतले घटेको छ भने कुल वस्तु आयात ७.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यसमध्ये भारततर्फको निर्यात ६.३ प्रतिशतले, चीनतर्फको निर्यात ०.८ प्रतिशतले र अन्य मुलुकतर्फको निर्यात १.८ प्रतिशतले ह्रास भएको छ । त्यसैगरी, भारत, चीन र अन्य मुलुकबाट भएको आयात क्रमशः १.४ प्रतिशत, ४१.४ प्रतिशत र ८.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।
१७. समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु व्यापार घाटा ८.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६१२ अर्ब ८७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो व्यापार घाटा २८.६ प्रतिशतले बढेको थियो । कुल वस्तु व्यापार घाटामध्ये समीक्षा अवधिमा भारत, चीन र अन्य मुलुकसँगको व्यापार घाटा क्रमशः २.५ प्रतिशत, ४२.८ प्रतिशत र १०.० प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा भारत, चीन र अन्य मुलुकसँगको व्यापार घाटा क्रमशः ३०.३ प्रतिशत, १३.१ प्रतिशत र ३२.२ प्रतिशतले बढेको थियो ।
१८. २०७२ जेठ मसान्तमा विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७१ असार मसान्तको रु. ६६५ अर्ब ४१ करोडको तुलनामा २१.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८०९ अर्ब ४८ करोड पुगेको छ । अमेरिकी डलरमा यस्तो सञ्चिति २०७१ असार मसान्तको तुलनामा १४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२

जेठ मसान्तमा ७ अर्ब ९२ करोड डलर पुगेको छ । समीक्षा वर्षको जेठ महिनासम्मको आयातलाई आधार मान्दा विद्यमान विदेशी विनिमय सञ्चित करिब १३.१ महिनाको वस्तु आयात र करिब ११.३ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयातको लागि पर्याप्त रहेको छ ।

१९. २०७१ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ५.२ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ०.९ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको थियो । २०७२ असार मसान्तमा अमेरिकी डलर एको विनिमय दर रु. १०१.१४ पुगेको छ । २०७१ असार मसान्तमा उक्त विनिमय दर रु. ९५.९० रहेको थियो ।

वित्तीय बजार

२०. २०७२ जेठ मसान्तमा “क” वर्गका ३०, “ख” वर्गका ७९, “ग” वर्गका ५० र “घ” वर्गका ३६ गरी कुल बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या १९५ रहेको छ । त्यसैगरी, २०७२ जेठ मसान्तमा “क” वर्गका बैंकहरूको शाखा संख्या १६६९, “ख” वर्गका बैंकहरूको ८०३, “ग” वर्गका वित्त कम्पनीहरूको २४१ तथा “घ” वर्गका संस्थाहरूको शाखा संख्या ११११ गरी कुल शाखा संख्या ३८२४ पुगेको छ । यस अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाका प्रति शाखाबाट औसतमा ७२३२ जनाले सेवा प्राप्त गर्नसक्ने देखिन्छ । २०७१ असारमा यस्तो अनुपात औसतमा ७,६६६ रहेको थियो ।
२१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने क्रम बढेका कारण यी संस्थाहरूको संख्यामा केही कमी आएतापनि शाखा सञ्जाल लगायत मोबाइल बैंकिङ्ग एवम् शाखारहित बैंकिङ्ग जस्ता नयाँ सेवाहरू समेत विस्तार हुँदै गएकोले समग्र वित्तीय पहुँच अभिवृद्धिमा सघाउ पुगेको छ । २०७१ चैत मसान्तमा शाखारहित बैंकिङ्ग काउण्टरको संख्या ५०१, मोबाइल बैंकिङ्ग ग्राहकको संख्या ९ लाख १३ हजार तथा कार्ड धारकको संख्या करिब ४३ लाख ६० हजार पुगेको छ । त्यसैगरी, २०७२ जेठ मसान्तमा “क”, “ख”, र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा निक्षेप खाता संख्या करिब १ करोड ४३ लाख ३४ हजार तथा ऋणी संख्या करिब १० लाख ८ हजार रहेको छ ।
२२. अघिल्लो वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा अल्पकालीन ब्याजदरहरू केही बढेतापनि अभै न्यून स्तरमै रहेका छन् । २०७१ असारमा ०.०२ प्रतिशत कायम रहेको ९१-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर २०७२ असारमा ०.१७३९ प्रतिशत रहेको छ । वाणिज्य बैंकहरूको भारित औसत अन्तर-बैंक ब्याजदर २०७१ असारमा ०.१६ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ असारमा १.०१ प्रतिशत कायम भएको छ । त्यसैगरी, अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको भारित औसत अन्तर-बैंक ब्याजदर २०७१ असारमा २.४० प्रतिशत रहेकोमा २०७२ असारमा ३.८९ प्रतिशत पुगेको छ । रिभर्स रिपोको भारित औसत ब्याजदर २०७१ असारमा ०.०२ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ असारमा ०.०१८४ प्रतिशत कायम भएको छ ।
२३. यस बैंकले “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्जा तथा निक्षेपबीचको औसत ब्याजदर अन्तर ५ प्रतिशतको सीमाभित्र कायम गर्नुपर्ने नीतिगत व्यवस्थाको अनुगमन गर्दै आएको छ । यस अन्तर्गत २०७२ जेठमा वाणिज्य बैंकहरूको यस्तो ब्याजदर अन्तर ४.७९ प्रतिशत रहेको छ । कर्जाको ब्याजदर निर्धारण प्रक्रियालाई पारदर्शी एवम् प्रतिस्पर्धी बनाउने उद्देश्यले आधार ब्याजदर (Base Rate) प्रकाशन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएकोमा सो को निरन्तर अनुगमन गरिदै आएको छ । २०७२ जेठ महिनामा वाणिज्य बैंकहरूको औसत आधार

- ब्याजदर ७.६९ प्रतिशत रहेको छ । यस्तो ब्याजदर २०७१ असारमा ८.३६ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी, “ख” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको आधार ब्याजदर समेत अनुगमन हुँदै आएको छ ।
२४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूप्रति सर्वसाधारणको विश्वास अभिवृद्धि गर्नका लागि दुई लाख रुपैयाँसम्मको बैंक निक्षेपलाई सुरक्षण गर्ने व्यवस्था गरिए अनुरूप २०७२ जेठ मसान्तसम्ममा विभिन्न १६४ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको जम्मा रु. २८४ अर्ब २५ करोड निक्षेप सुरक्षण भएको छ । २०७१ असार मसान्तसम्ममा रु. २५२ अर्ब ७६ करोड निक्षेप सुरक्षण गरिएको थियो । त्यसैगरी, कर्जा सुरक्षण व्यवस्था अर्न्तगत २०७२ जेठ मसान्तसम्ममा लघु तथा विपन्न क्षेत्र सुरक्षण कार्यक्रमतर्फ रु. १ अर्ब ५ करोड ४७ लाख एवम् साना तथा मझौला व्यवसाय कार्यक्रमतर्फ रु. १६ करोड ८४ लाख कर्जा सुरक्षण गरिएको छ । २०७१ असार मसान्तसम्ममा यी क्षेत्रमा क्रमशः रु. ७८ करोड ११ लाख र रु. ९ करोड ९५ लाख कर्जा सुरक्षण गरिएको थियो । यस अनुरूप निक्षेप सुरक्षण वापत रु. ५६ करोड १६ लाख तथा कर्जा सुरक्षण वापत रु. २९ लाख ५३ हजार प्रिमियम संकलन भएको छ ।
२५. २०७१ चैतमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूको कर्जा-निक्षेप (पूँजीकोष सहित) अनुपात क्रमशः ७५.२१ प्रतिशत, ७५.३६ प्रतिशत र ७३.३८ प्रतिशत पुगेको छ । २०७१ असारमा यी संस्थाहरूको यस्तो अनुपात क्रमशः ७१.६१ प्रतिशत, ७१.०२ प्रतिशत र ७६.५५ प्रतिशत रहेको थियो ।
२६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निष्क्रिय कर्जाको अनुपातमा केही सुधार आएको छ । २०७२ जेठमा वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जाको अनुपात औसतमा २.६७ प्रतिशत र विकास बैंकहरूको ३.७६ प्रतिशत रहेको छ । २०७१ असारमा वाणिज्य बैंक तथा विकास बैंकहरूको यस्तो कर्जाको अनुपात क्रमशः २.९२ प्रतिशत र ४.१६ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी, वित्त कम्पनीहरूको औसत निष्क्रिय कर्जा अनुपात २०७१ असारको १४.३३ प्रतिशतबाट घटेर २०७२ जेठमा १३.८५ प्रतिशत कायम भएको छ ।
२७. सरकारी स्वामित्वका वाणिज्य बैंकहरूमध्ये नेपाल बैंक लि.को निष्क्रिय कर्जा अनुपात २०७१ चैतमा ४.६४ प्रतिशत रहेको छ । २०७१ असारमा यस्तो कर्जा अनुपात ५.८२ प्रतिशत रहेको थियो । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको निष्क्रिय कर्जाको अनुपात २०७१ असारमा ३.९५ प्रतिशत रहेकोमा २०७१ चैतमा पनि यथावत रहेको छ । त्यसैगरी, कृषि विकास बैंकको निष्क्रिय कर्जा अनुपात २०७१ असारमा ५.३४ प्रतिशत रहेकोमा २०७१ चैतमा ५.६२ प्रतिशत कायम भएको छ ।
२८. कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको २०७२ वैशाख मसान्तको विवरण अनुसार विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ६,४१६ ऋणीहरू कालोसूचीमा रहेका छन् । २०७१ असार मसान्तमा यस्ता ऋणीहरूको संख्या ५,६९१ रहेको थियो ।
२९. वित्तीय स्थायित्व अभिवृद्धि गर्न अवलम्बन गरिएको मर्जर नीति कार्यान्वयनमा आएसँगै मर्ज हुने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या बढ्दै गएको छ । “बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८” कार्यान्वयनमा आएपछि २०७२ असार मसान्तसम्म ७८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा मर्ज भई ३० वटा संस्था बनेका छन् । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा १ वाणिज्य बैंक, १० विकास बैंक र ४ वित्त कम्पनीहरू मर्ज भई एक वाणिज्य बैंक, ४ विकास बैंक र एक वित्त कम्पनीमा परिणत भएका

छन् । पाँचवटा ग्रामीण विकास बैंकहरु मर्ज भई बनेको नेपाल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडले कारोबार शुरु गरेको छ । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा एउटा वाणिज्य बैंकले दुईवटा वित्त कम्पनीहरु र एक विकास बैंकले अर्को एक विकास बैंक प्राप्ति (Acquisition) गरेको छ ।

३०. आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ लगानी तथा निर्यात विस्तारमा समेत सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले यस बैंकबाट सहूलियत दरमा प्रदान गरिने पुनरकर्जामा प्रक्रियागत सरलीकरण गरिनुका साथै पुनरकर्जा दर समेत कम गरिएको थियो । यस अनुरुप आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा असल कर्जाको धितोमा यस बैंकबाट रु. ५ अर्ब ९९ करोडको साधारण पुनरकर्जा तथा रु. २ अर्ब ९२ करोडको निर्यात पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिएको छ । अधिल्लो आर्थिक वर्षमा साधारण तथा निर्यात पुनरकर्जा सुविधा अन्तरगत क्रमशः रु. ४ अर्ब ७८ करोड र रु. २ अर्ब ९३ करोड प्रदान गरिएको थियो ।
३१. २०७२ जेठ मसान्तसम्ममा नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा सूचीकृत कम्पनीहरुको संख्या २३२ रहेको छ । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७१ असार मसान्तमा १०३६.१ विन्दु रहेको नेप्से सूचकाङ्क २०७२ असार मसान्तमा ७.२ प्रतिशतले ह्रास आई ९६१.२ विन्दुमा रहेको छ । धितोपत्र बजार पूँजीकरणमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा ६.४ प्रतिशतले ह्रास आई २०७२ असार मसान्तमा रु. ९८९ अर्ब ४० करोड कायम भएको छ । बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ४६.६ प्रतिशत रहेको छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात ५४.४ प्रतिशत रहेको थियो ।
३२. नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा ल्याइएको “युवाहरुलाई व्यावसायिक कृषि कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१” बमोजिम अनुदान प्रदान गर्न नेपाल सरकारबाट रु. ५० करोड यस बैंकमा जम्मा भएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले सो कार्यविधि बमोजिम तोकिएका कृषि तथा साना व्यवसायमा २०७२ जेठ मसान्तसम्ममा रु. ४३ करोड २९ लाख कर्जा लगानी गरेका छन् ।
३३. २०७१ चैत मसान्तसम्म बीमा ऐन, २०४९ अन्तर्गत स्थापित २६ वटा बीमा कम्पनीहरु संचालनमा छन् । यी मध्ये जीवन बीमा कारोबार गर्ने ९ र निर्जीवन बीमा कारोबार गर्ने १७ कम्पनी रहेका छन् । स्वामित्व संरचनाका हिसावले ३ वटा बीमा कम्पनीहरु विदेशी पूँजी लगानीमा, ३ वटा विदेशी बीमा कम्पनीहरुसँगको संयुक्त पूँजी लगानीमा, १८ वटा निजी क्षेत्रमा र २ वटा सरकारी स्वामित्वमा रहेका छन् । २०७१ असार मसान्तमा यी कम्पनीहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व रु. १०१ अर्ब १ करोड रहेकोमा २०७१ चैतमा १५.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ११६ अर्ब ५८ करोड पुगेको छ ।
३४. समीक्षा अवधिमा कर्मचारी सञ्चय कोष तथा नागरिक लगानी कोषको स्रोत परिचालनमा विस्तार आएको छ । २०७१ असार मसान्तमा कर्मचारी सञ्चय कोषको सम्पत्ति/दायित्व रु. १६९ अर्ब ६९ करोड रहेकोमा २०७१ चैत मसान्तमा रु. १८९ अर्ब १४ करोड पुगेको छ । यसमध्ये संचयकर्ताहरुको संचित रकम रु. १८२ अर्ब ३० करोड रहेको छ । २०७१ असार मसान्तमा नागरिक लगानी कोषको सम्पत्ति/दायित्व रु. ५४ अर्ब ६२ करोड रहेकोमा २०७१ चैत मसान्तमा रु. ६३ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ । यस कोषको दायित्वतर्फ महत्वपूर्ण अंश ओगट्ने कोष संकलन २०७१ चैत मसान्तमा रु. ६० अर्ब ४३ करोड पुगेको छ ।

३५. सहकारी विभागका अनुसार २०७२ जेठ मसान्तसम्ममा बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको संख्या १३,४१३ पुगेको छ। यी संस्थाहरूले कुल रु. १३१ अर्ब २९ करोड बचत परिचालन गरी रु. १२१ अर्ब ६९ करोड कर्जा लगानी गरेका छन्।

मौद्रिक स्थिति

३६. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को एघार महिनासम्ममा विस्तृत मुद्राप्रदाय १५.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त मुद्राप्रदाय १३.५ प्रतिशतले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा संकुचित मुद्राप्रदाय ११.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्राप्रदाय ११.६ प्रतिशतले बढेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ जेठ मसान्तमा विस्तृत मुद्राप्रदाय २०.६ प्रतिशतले र संकुचित मुद्राप्रदाय १८.० प्रतिशतले बढेको छ।
३७. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को एघार महिनासम्ममा कुल आन्तरिक कर्जा १०.६ प्रतिशतले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त कर्जा ६.८ प्रतिशतले बढेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ जेठ मसान्तमा यस्तो कर्जा १६.७ प्रतिशतले बढेको छ। समीक्षा अवधिमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा १८.५ प्रतिशत (रु. २१२ अर्ब ४१ करोड) ले वृद्धि भई रु. १३६३ अर्ब २४ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा १६.५ प्रतिशत (रु. १६० अर्ब ५३ करोड) ले बढेको थियो।
३८. समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप १५.४ प्रतिशत (रु. २१६ अर्ब ४१ करोड) ले वृद्धि भई रु. १६२३ अर्ब १८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त निक्षेप १२.५ प्रतिशत (रु. १४८ अर्ब २३ करोड) ले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूको निक्षेप क्रमशः १७.० प्रतिशत, ५.० प्रतिशत र ३.० प्रतिशतले बढेको छ। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ जेठ मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप २१.५ प्रतिशतले बढेको छ।
३९. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को एघार महिनासम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा तथा लगानी १५.३ प्रतिशत (रु. २०० अर्ब ७८ करोड) ले वृद्धि भई रु. १५१४ अर्ब ११ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा तथा लगानी १३.२ प्रतिशत (रु. १५१ अर्ब १५ करोड) ले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूको कर्जा तथा लगानी क्रमशः १६.७ प्रतिशत, ६.८ प्रतिशत र ५.९ प्रतिशतले बढेको छ।
४०. समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा १७.८ प्रतिशत (रु. १९८ अर्ब ४७ करोड) ले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा १५.७ प्रतिशत (रु. १४७ अर्ब ४२ करोड) ले बढेको थियो। निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जामध्ये वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूको कर्जा प्रवाह क्रमशः २०.० प्रतिशत, १०.३ प्रतिशत र ६.५ प्रतिशतले बढेको छ। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ जेठ मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा २०.९ प्रतिशतले बढेको छ।
४१. समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जामध्ये उत्पादन, निर्माण तथा थोक एवम् खुद्रा व्यापारतर्फ उल्लेख्य रूपमा कर्जा प्रवाह भएको छ। यस अवधिमा औद्योगिक उत्पादन क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ३० अर्ब ६२ करोड (१३.७ प्रतिशत) ले

बढेको छ। थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फको कर्जा रु. ४६ अर्ब १७ करोड (१८.९ प्रतिशत) ले, निर्माण क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ३२ अर्ब ७२ करोड (२७.४ प्रतिशत) ले र यातायात, सञ्चार तथा सार्वजनिक सेवा क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. १० अर्ब ५५ करोड (२२.३ प्रतिशत) ले बढेको छ। त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा कृषि क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ११ अर्ब ७१ करोड (२३.० प्रतिशत) ले बढेको छ।

तरलता व्यवस्थापन

४२. तरलता व्यवस्थापनमार्फत मौद्रिक योगाङ्क एवम् ब्याजदरलाई उपयुक्त स्तरमा राख्न खुला बजार कारोबारलाई मौद्रिक नीतिको प्रमुख उपकरणको रूपमा उपयोग गरिदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पटक-पटक गरी निक्षेप बोलकबोलमार्फत् रु. १५५ अर्ब, रिभर्स रिपोमार्फत् (टर्नओभरको आधारमा) रु. ३१५ अर्ब ८० करोड तथा सोभै बिक्री बोलकबोलमार्फत् रु. ६ अर्बको तरलता प्रशोचन गरिएको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा रिभर्स रिपोमार्फत् रु. ६०२ अर्ब ५० करोड र सोभै बिक्री बोलकबोलमार्फत् रु. ८ अर्ब ५० करोडको तरलता प्रशोचन गरिएको थियो।
४३. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले अन्तर-बैंक कारोबार र यस बैंकले प्रदान गर्ने स्थायी तरलता सुविधा प्रयोग गरी अल्पकालीन तरलता व्यवस्थापन गरेका छन्। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूले रु. ३७४ अर्ब ७० करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरू (वाणिज्य बैंकहरूबीच बाहेक) ले रु. २२६ अर्ब ९१ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन्। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा वाणिज्य बैंकहरू र अन्य वित्तीय संस्थाहरूले क्रमशः रु. २०० अर्ब ७६ करोड र रु. १७१ अर्ब ६ करोड बराबरको यस्तो कारोबार गरेका थिए। समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रु. १० अर्ब ३१ करोडको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेका छन्।
४४. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा यस बैंकले विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरू) बाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब ३ करोड खुद खरिद गरी रु. ३९६ अर्ब ७२ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह भएको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्ष विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५२ करोड खुद खरिद गरी रु. ३४३ अर्ब ४६ करोडको खुद तरलता प्रवाह भएको थियो। समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५० करोड बिक्री गरी रु. ३४८ अर्ब ९ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्ष अमेरिकी डलर ३ अर्ब १४ करोड बिक्री गरी रु. ३०७ अर्ब ९८ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको थियो।

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति तथा वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रम

४५. भूकम्पले पुऱ्याएको मानवीय एवम् भौतिक क्षतिको कारण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापनाका लागि उल्लेख्य परिमाणमा वित्तीय स्रोत परिचालन गर्नुपर्ने आवश्यकता एकातिर छ भने कर्जा तथा लगानीका साथै सरकारी खर्चमा हुने विस्तारबाट समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वमा पर्नसक्ने प्रभावलाई समेत ध्यान दिनुपर्ने अवस्था अर्कोतिर छ। यसका साथै बैकिङ्ग क्षेत्रमा विद्यमान अधिक तरलता व्यवस्थापन गर्ने, उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा विस्तार गर्ने तथा वित्तीय पहुँच एवम् समावेशीकरण अभिवृद्धि गर्ने जस्ता चुनौतीहरू पनि कायमै रहेका छन्। अर्थतन्त्रका आवश्यकता एवम् चुनौतीहरूलाई सम्बोधन गर्नेतर्फ केन्द्रित भई आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति तथा वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरिएका छन्।

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा

४६. पुनर्निर्माण लक्षित निजी लगानी तथा सरकारी वित्त नीतिको कार्यान्वयनबाट आगामी दिनमा आर्थिक गतिविधि विस्तार हुनगई अधिक मागको सृजना हुने र त्यसबाट मूल्य, वाह्य क्षेत्र एवम् वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्वमा पर्नसक्ने प्रभावलाई दृष्टिगत गरी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गरिएको छ। यस स्थितिमा लचिलो मौद्रिक नीति अवलम्बन गर्दा मौद्रिक नीतिका प्रमुख उद्देश्यहरू हासिल गर्न कठिन हुने र कसिलो मौद्रिक नीतिले पुनर्निर्माण एवम् उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने कार्यमा पर्याप्त योगदान पुऱ्याउन नसक्ने तथ्यलाई दृष्टिगत गरी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई सजग एवम् सन्तुलित तुल्याइएको छ।
४७. पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा आएको गिरावट, छिमेकी मुलुकमा मूल्यवृद्धि नियन्त्रण गर्न अपनाइएको नीतिगत व्यवस्थाबाट नेपालमा पर्ने सकारात्मक प्रभाव एवम् मौद्रिक योगाङ्कहरूको विस्तारलाई वाञ्छित सीमाभित्र राख्न यस बैंकले गरेको प्रयासको फलस्वरूप विगत वर्षहरूको तुलनामा हाल मूल्य स्थितिमा सुधार हुँदै आएको छ। तथापि, लक्षित आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्ने क्रममा अर्थतन्त्रको समष्टिगत मागमा पर्नसक्ने दबावका साथै अन्य आपूर्तिजन्य कारणहरूले समेत मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्ने कार्य चुनौतीपूर्ण हुने देखिन्छ। यसर्थ, माग पक्षबाट मुद्रास्फीतिमा चाप पर्न नदिन मौद्रिक योगाङ्कहरूलाई वाञ्छित सीमाभित्र राख्नेतर्फ मौद्रिक नीतिको जोड रहेको छ।
४८. विगत केही वर्षयता मूलतः विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उल्लेख्य विस्तारका कारण शोधनान्तर बचत उच्च रहँदै आएकोले वाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्न सहज भएको छ। तथापि, पुनर्निर्माणका लागि आयात विस्तार हुन गई व्यापार घाटा अझ फराकिलो बन्दै जाने देखिएकोले वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा पर्नसक्ने प्रभावलाई समेत ध्यानमा राखी मौद्रिक व्यवस्थापन गरिने छ।
४९. विप्रेषण आप्रवाहमा आउने उतार-चढावबाट समग्र बैंकिङ्ग क्षेत्रको तरलतामा हुने परिवर्तन र कमजोर मौद्रिक प्रसारणका कारण ब्याजदर स्थायित्व हासिल गर्ने कार्य चुनौतीपूर्ण बनेको छ। बचत परिचालन तथा कर्जा लगानीलाई प्रोत्साहित गरी आर्थिक वृद्धिमा टेवा पुऱ्याउन ब्याजदरलाई उपयुक्त स्तरमा कायम राख्नुपर्ने भएकोले आवश्यक मौद्रिक उपकरणहरू प्रभावकारी रूपमा संचालन गरी ब्याजदर स्थायित्व कायम गर्नेतर्फ मौद्रिक नीति उन्मुख रहने छ।
५०. अधिक तरलता, न्यून ब्याजदर एवम् छिमेकी मुलुक भारतमा प्रचलित ब्याजदरसँगको अन्तरको अवस्था लामो समयसम्म विद्यमान रहेमा अनौपचारिक रूपमा पूँजी पलायन हुनसक्ने, विलासी वस्तुहरूको आयात एवम् उपभोग बढ्ने तथा सट्टेबाजी प्रवृत्तिका कारोबारहरू समेत बढ्नसक्ने जोखिम रहन्छ। यस्तो अवस्थाबाट समग्र वित्तीय स्थायित्वमा पर्नसक्ने प्रभावलाई ध्यानमा राखी तरलता र ब्याजदरको उचित व्यवस्थापन गर्नुका साथै वित्तीय साधनलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा प्रवाह गराउनेतर्फ मौद्रिक नीतिको जोड रहने छ।
५१. दुर्गम ग्रामीण एवम् उच्च गरिवी भएका क्षेत्रमा अभैपनि वित्तीय सेवाको पहुँच तथा समावेशीकरण न्यून रहनुका साथै सर्वसाधारणमा वित्तीय साक्षरताको कमी रहेको सन्दर्भमा

वित्तीय पहुँच तथा समावेशीकरण एवम् वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गर्ने कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिइने छ ।

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य

५२. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दरलाई ८.५ प्रतिशतभित्र कायम राखिने छ । त्यसका साथै कमिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने र ६.० प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी आवश्यक मौद्रिक व्यवस्थापन गरिने छ ।
५३. विद्यमान विनिमय प्रणालीलाई यथावत राखी प्रमुख आर्थिक तथा वित्तीय परिसूचकहरूको स्थिति एवम् परिदृश्यका आधारमा मौद्रिक व्यवस्थापन गरिने छ । उल्लिखित आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य हासिल गर्न सहज हुनेगरी अन्तरिम लक्ष्यको रूपमा रहेको विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदरलाई १८.० प्रतिशतमा राखिने छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अधिक तरलतालाई मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रूपमा निरन्तरता दिँदै यसको व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी तुल्याइने छ ।
५४. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ का लागि लक्षित आर्थिक वृद्धिदर एवम् मुद्रास्फीति दरको आधारमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २० प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण रहेको छ । मूल्य एवम् वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याउने उद्देश्यले निजी क्षेत्रतर्फको कर्जालाई सकेसम्म उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ प्रवाह गर्न अभिप्रेरित गरिने छ ।

संचालन उपकरण

५५. भूकम्पका कारण आर्थिक वृद्धिदरमा संकुचन आएतापनि आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा मूल्य, वित्तीय क्षेत्र तथा वाह्य क्षेत्र स्थिति भने सन्तोषप्रद नै रह्यो । हाल बैंकिङ्ग क्षेत्रमा विद्यमान उच्च तरलताले चुनौती मात्र थपेको नभई अर्थतन्त्रको पुनरुत्थान एवम् लगानी विस्तारका लागि आवश्यक वित्तीय स्रोत व्यवस्थापनको अवसर समेत प्रदान गरेको छ । तसर्थ, आर्थिक गतिविधिमा आउने विस्तारसँगै सृजना हुने अवसर तथा चुनौतीहरूलाई समेत दृष्टिगत गरी मौद्रिक नीतिका संचालन उपकरणहरू चयन गरिएका छन् ।
५६. यस बैंकले खुला बजार कारोबारमार्फत् उल्लेख्य मात्रामा तरलता प्रशोचन गर्ने कार्यलाई तीव्रता दिँदै आएतापनि आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा तरलताको परिमाण अपेक्षित स्तरभन्दा बढी नै रह्यो । उच्च तरलता रहेको विद्यमान अवस्था एवम् भूकम्प पछिको पुनर्निर्माणसँगै सृजना हुने अधिक मागबाट समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वमा पर्नसक्ने प्रभावलाई ध्यानमा राखी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने विद्यमान अनिवार्य नगद अनुपातलाई यथावत अर्थात् “क” वर्गका लागि ६ प्रतिशत, “ख” वर्गका लागि ५ प्रतिशत र “ग” वर्गका लागि ४ प्रतिशत कायम गरिएको छ ।
५७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने वैधानिक तरलता अनुपात सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई पनि यथावत अर्थात् “क” वर्गका लागि १२ प्रतिशत र चल्ती तथा कल निक्षेप संकलन गर्ने “ख” र “ग” वर्गका संस्थाहरूको लागि क्रमशः ९ प्रतिशत र ८ प्रतिशत कायम गरिएको छ ।

५८. मौद्रिक नीतिका निर्दिष्ट उद्देश्यहरू हासिल गर्न अवलम्बन गरिएको कार्यदिशा तथा भूकम्पपछिको मुलुकको विशेष अवस्थालाई ध्यानमा राखी अन्तिम ऋणदाता सुविधा एवम् सुरक्षणपत्रहरूको डिष्काउण्ट गर्ने प्रयोजनका लागि नीतिगत दरको रूपमा रहेको बैंकदरलाई १ प्रतिशत विन्दुले घटाई ७ प्रतिशत कायम गरिएको छ । साथै, अल्पकालीन तरलता व्यवस्थापन गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई उपलब्ध गराइने स्थायी तरलता सुविधा बैंकदरमा प्रदान गरिने व्यवस्थालाई कायमै राखिएको छ ।
५९. यस बैंकले तोकेको कार्यविधि अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले भूकम्प पीडितहरूलाई घर निर्माणका लागि काठमाडौं उपत्यकामा रु. २५ लाखसम्म र उपत्यका बाहिर रु. १५ लाखसम्मको कर्जा २ प्रतिशतसम्मको व्याजदरमा उपलब्ध गराउने र त्यस्ता बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शून्य व्याजदरमा पुनरकर्जा प्रदान गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आइसकेको छ । भूकम्प पीडितहरूलाई राहत पुर्याउने उद्देश्यले ल्याइएको यस व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइने छ ।
६०. कृषि, जलविद्युत, पशुपंक्षी एवम् मत्स्यपालन व्यवसाय र तोकिएका अन्य उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह विस्तार गरी समग्र आर्थिक वृद्धिमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले यस बैंकले प्रदान गर्दै आएको साधारण पुनरकर्जा दरलाई ४ प्रतिशतमा यथावत कायम गरिएको छ । त्यसैगरी, यस बैंकले रुग्ण उद्योग, घरेलु तथा साना उद्योग, वैदेशिक रोजगारी, दलित, जनजाति, उत्पीडित, महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, विपन्न वर्ग तथा समुदायका व्यक्तिद्वारा संचालित साना व्यवसाय आदिलाई प्रवर्द्धन गर्न र निर्यातलाई प्रोत्साहन गर्न १ प्रतिशतमा प्रदान गर्दै आएको विशेष पुनरकर्जा र विदेशी मुद्रामा निर्यात प्रोत्साहित गर्न LIBOR मा ०.२५ थप गरी हुने व्याजदरमा दिइने निर्यात पुनरकर्जादरलाई पनि यथावत राखिएको छ । यस्ता कर्जाको उपयोगलाई विस्तार गर्न कर्जाको आपूर्तिका साथै माग पक्षलाई थप प्रभावकारी बनाउनेतर्फ विशेष जोड दिइने छ ।
६१. उच्च गरिबी रहेका बाजुरा, कालिकोट, बझाङ, हुम्ला, दार्चुला, जुम्ला, डोटी, अछाम, मुगु र बैतडी गरी १० जिल्लाहरू तथा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम गरिबीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी सीमावर्ती ११ वटा गाउँ विकास समिति र ४ वटा नगरपालिकाहरूमा कृषि तथा साना व्यवसायमा आधारित आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई यस बैंकबाट १ प्रतिशत व्याजदरमा विशेष पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने छ ।
६२. मौद्रिक नीतिको प्रमुख उपकरणको रूपमा रहेको खुलाबजार कारोबारलाई थप क्रियाशील एवम् प्रभावकारी तुल्याउन तरलताको प्रकृतिको आधारमा आवश्यकता अनुसार नियमित, आकस्मिक एवम् संरचनात्मक खुलाबजार कारोबार गर्दै लगिने छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षदेखि प्रयोगमा ल्याइएको बढीमा तीन महिने अवधिको निक्षेप बोलकबोललाई निरन्तरता दिइने छ ।
६३. अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाहरूद्वारा नेपाली मुद्रामा जारी हुने ऋणपत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले लगानी गरेमा त्यस्तो ऋणपत्रलाई खुला बजार कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा प्राप्त गर्ने प्रयोजनका लागि उपयोग गर्नसक्ने व्यवस्था गरिने छ । साथै, यस्तो ऋणपत्रलाई वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्न गणना गर्ने व्यवस्था समेत मिलाइने छ । यस

व्यवस्थाबाट स्थानीय मुद्रामा ऋणपत्र जारी गरी वित्तीय साधन परिचालन गर्न सहज हुने र ऋणपत्र बजारको विकासमा मद्दत पुग्ने विश्वास गरिएको छ ।

६४. खुलाबजार कारोबार नेपाल सरकारको ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र लगायतका तोकिएका अन्य सुरक्षणपत्रहरुको आधारमा गरिने छ । पछिल्लो समयमा विद्यमान उच्च तरलताको स्थिति मध्यमकालीन प्रकृतिको रहेको तथा उच्च परिमाणको तरलता प्रशोचन गर्न यस बैंकले धारण गर्नसक्ने सरकारी ऋणपत्रहरु अपर्याप्त रहेको सन्दर्भमा आवश्यक परेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गर्न सकिने छ ।
६५. मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रूपमा रहेको बैकिङ्ग क्षेत्रको अधिक तरलताको मापन तथा प्रक्षेपण कार्यलाई थप यथार्थपरक बनाउन विद्यमान तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना (Liquidity Monitoring and Forecasting Framework) लाई परिमार्जन गरिने छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार, नियमन तथा सुपरिवेक्षण

६६. वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न, वित्तीय पहुँच एवम् समावेशीकरण विस्तार गर्न, प्रतिस्पर्धा बढाउन तथा सुशासन कायम गर्न वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति स्वीकृत भएपश्चात् उक्त रणनीतिमा तोकिएका कार्यक्रमहरु चरणबद्ध रूपमा कार्यान्वयन गरिने छन् । वित्तीय क्षेत्रको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षणका साथै स्व-नियमन, बजार अनुगमन तथा वित्तीय चेतनामार्फत् समग्र वित्तीय स्थायित्व कायम गर्दै आर्थिक संवृद्धिलाई टेवा पुऱ्याउने वित्तीय क्षेत्र सम्बन्धी कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ । मौद्रिक नीतिको प्रभावकारी प्रसारणमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको महत्वपूर्ण भूमिका हुने तथ्यलाई समेत दृष्टिगत गरी वित्तीय क्षेत्र नीति तर्जुमा गरिएको छ ।
६७. बैंक तथा वित्तीय संस्था खोल्न इजाजत प्रदान गर्ने विद्यमान नीति सम्बन्धमा अध्ययन गरी आवश्यकतानुसार सो नीतिमा पुनरावलोकन गरिने छ ।
६८. नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा काम गर्न राष्ट्रिय स्तरको पूर्वाधार बैंक स्थापनाका लागि अनुमति दिने सम्बन्धमा विशेष नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ । यस बैंकले तोकिएका अन्य व्यवस्थाहरुका अतिरिक्त स्वदेशी लगानी वा विदेशीसँगको संयुक्त लगानीमा यस्तो बैंकको स्थापना गर्न सकिने र न्यूनतम चुक्ता पूँजी रु. २० अर्ब हनुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
६९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पूँजीगत आधार सुदृढ गरी दीर्घकालीन विकासका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत परिचालन गर्न तथा वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्न न्यूनतम चुक्ता पूँजी वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ । यस अनुसार २०७४ असार मसान्तसम्म चुक्ता पूँजी वृद्धि गरी वाणिज्य बैंकहरुले रु. ८ अर्ब, राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरुले रु. २ अर्ब ५० करोड, ४ देखि १० जिल्ला कार्यक्षेत्र भएका विकास बैंकहरुले रु. १ अर्ब २० करोड, १ देखि ३ जिल्ला कार्यक्षेत्र भएका विकास बैंकहरुले रु. ५० करोड तथा राष्ट्रिय स्तरका र ४ देखि १० जिल्ला कार्यक्षेत्र भएका वित्त कम्पनीहरुले रु. ८० करोड एवम् १ देखि ३ जिल्ला कार्यक्षेत्र भएका वित्त कम्पनीहरुले रु. ४० करोड पुऱ्याउनुपर्ने व्यवस्था गरिने छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई एक-आपसमा गाभन-गाभिन र प्राप्ति गर्न थप प्रोत्साहन गरिने छ ।
७०. नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम गरिवीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी

सीमावर्ती ११४ वटा गाउँ विकास समिति र ४ वटा नगरपालिकाहरु, उच्च गरिवीमा रहेका तोकिएका दश जिल्लाहरु तथा काठमाडौं उपत्यका बाहेकका भूकम्पबाट बढी प्रभावित जिल्लाहरुमा शाखा विस्तार गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था गरिने छ । यस व्यवस्थाले गरिवीको गहनता उच्च रहेका तथा भूकम्प पीडित घरपरिवारहरुलाई स्थानीय साधन र सीपमा आधारित आय आर्जनका क्रियाकलापमा संलग्न हुन मद्दत पुग्ने विश्वास गरिएको छ ।

७१. काठमाडौं उपत्यका लगायत देशका प्रमुख सहरहरु विराटनगर, जनकपुर, वीरगञ्ज, पोखरा, भैरहवा, नेपालगञ्ज र धनगढीमा सार्वजनिक सहरी यातायात सेवा संचालन गर्ने संगठित संस्थालाई प्रदान गरिने कर्जालाई समेत उत्पादनशील क्षेत्र कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
७२. नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएको प्रत्येक घरपरिवारका लागि कम्तिमा एक बैंक खाता खोल्ने अभियान तथा राज्यबाट प्रदान गरिने रकम बैंक खातामार्फत् उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई सहयोग पुऱ्याउन वित्तीय पहुँचको अवस्थाका बारेमा नक्साङ्कन (Mapping) गरी वित्तीय पहुँच न्यून रहेका भौगोलिक क्षेत्रहरुमा लघुवित्त संस्था स्थापना गर्न, संचालनमा रहेका संस्थाहरुको शाखा विस्तार गर्न, शाखारहित बैंकिङ्ग र मोबाइल बैंकिङ्ग जस्ता सेवाहरु विस्तार गर्न प्रोत्साहित गरिने छ ।
७३. भूकम्पबाट असर परेको आवासीय घर, कृषि व्यवसाय तथा पर्यटन लगायतका क्षेत्रलाई पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने तथा ब्याज सहूलियत प्रदान गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएअनुसार यस बैंकद्वारा आर्थिक पुनरुद्धार कोष संचालन गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
७४. नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेटमा घोषणा गरे बमोजिम लागू गरिएको सहूलियतपूर्ण ब्याजदरको कृषि कर्जालाई निरन्तरता दिँदै कर्जा प्रवाहको प्रक्रियालाई थप सरलीकृत गरी साना र मध्यम कृषकको पहुँच बढाउने व्यवस्था गरिने छ ।
७५. व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन, साना तथा मझौला व्यवसाय एवम् भूकम्पबाट प्रभावित क्षेत्रमा आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न ऋणीको ऋण तिर्नसक्ने क्षमताका आधारमा मोटर बाटो नभएको खेतीयोग्य जमिनलाई पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले बढीमा रु. १० लाखसम्मको कर्जा प्रवाह गर्दा धितोको रुपमा स्वीकार्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
७६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले संस्थागत उत्तरदायित्व सम्बन्धी कार्य गर्न तथा संस्थाको मानव संसाधन विकासमा थप क्रियाशील हुन आफ्नो मुनाफाको एक निश्चित प्रतिशत रकम छुट्ट्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
७७. साना निक्षेपकर्ताहरुको निक्षेप सुरक्षा गर्नका लागि विद्यमान निक्षेप सुरक्षण सीमामा वृद्धि गरिने छ । साथै, निक्षेप सुरक्षण गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले तिर्नुपर्ने विद्यमान सुरक्षण शुल्कमा पुनरावलोकन गर्न पहल गरिने छ ।
७८. सेवाग्राहीलाई प्रभावकारी सेवा पुऱ्याउने र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई तरलता व्यवस्थापन गर्न सहज तुल्याउने उद्देश्यले Real Time Gross Settlement (RTGS) प्रणाली स्थापना सम्बन्धी कार्य अगाडि बढाइने छ ।

७९. भुक्तानी तथा फछ्यौट विनियमावली, २०७२ को कार्यान्वयनमार्फत् हालसम्म यस बैंकको नियमन तथा सुपरिवेक्षणको दायराभित्र नआएका भुक्तानी तथा फछ्यौट सेवा सञ्चालन गर्ने संस्था/संयन्त्रहरूलाई समेत यस बैंकबाट इजाजत प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिने छ र त्यस्ता संस्था/संयन्त्रहरूले जारी गर्ने उपकरण एवम् सेवाको नियमित नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
८०. प्राकृतिक प्रकोप लगायतका घटनाहरूले वित्तीय प्रणालीको व्यावसायिक निरन्तरतामा पर्नसक्ने असरलाई दृष्टिगत गरी वित्तीय क्षेत्र अन्तर्गतका संस्थाहरूले अनिवार्य रूपमा Contingency Management Framework तयार पारी लागू गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
८१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा क्रमिक रूपमा Nepal Financial Reporting Standard (NFRS) लागू गर्ने योजना अनुरूप NFRS Migration Guidelines to Banks and Financial Institutions जारी गरिसकिएको छ । यस अनुसार आवश्यक वित्तीय विवरणको ढाँचा तथा नयाँ निर्देशनको मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिई कार्यान्वयन गरिने छ ।
८२. वाणिज्य बैंकहरूमा बासेल-३ का प्रावधानहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजाने कार्यतालिका अनुसार पूँजीकोष सम्बन्धी प्रावधानहरू कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ ।
८३. वाणिज्य बैंकहरूका लागि बासेल-३ मा आधारित तरलता अनुगमन पद्धति लागू गर्न आवश्यक निर्देशन जारी गर्नुका साथै तरलताका आधारमा समेत शीघ्र सुधारात्मक कारबाही (Prompt Corrective Action) लागू गरिने छ ।
८४. बैंकहरूको सुपरिवेक्षण गर्ने कार्यलाई अग्रदृष्टिपरक (Forward Looking) बनाउने, गैर-स्थलगत निरीक्षणलाई समय-सापेक्षरूपमा सुदृढ बनाउने र समयमै जोखिमको पहिचान गर्ने प्रयोजनका लागि पूर्व सचेतना प्रणाली (Early Warning System) को अनुगमन गर्ने कार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाइने छ ।
८५. कर्जा जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि पहिलो चरणमा निश्चित रकमभन्दा माथिको सहवित्तीयकरण अन्तर्गत प्रवाह गरिने कर्जाका ऋणी तथा कर्जा परियोजनाको अनिवार्य रूपमा Credit Rating गराउनुपर्ने व्यवस्था गरिने छ । साथै, तोकिएको एक निश्चित रकमभन्दा माथिको बहु-बैंकिङ्ग कर्जा उपभोग गरेका ऋणीहरूलाई अनिवार्य रूपमा सहवित्तीयकरणमा परिणत गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
८६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको अनुपातलाई ०.५ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गरी वाणिज्य बैंकहरूका लागि कुल कर्जाको ५.० प्रतिशत, विकास बैंकहरूका लागि ४.५ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरूका लागि ४.० प्रतिशत कायम गरिएको छ । साथै, व्यावसायिक कृषिलाई समेत समावेश गर्नेगरी विपन्न वर्गमा जाने कर्जालाई पुनरपरिभाषित गरिने छ ।
८७. सञ्चालन जोखिम कम गर्दै ग्राहकहरूलाई बैंकिङ्ग सेवा प्रयोगमा सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले हाल प्रयोगमा ल्याएका डेबिट, क्रेडिट, प्रिपेड लगायतका Magnetic Strip Card लाई २०७२ असोज भित्र Chip Based Card ले प्रतिस्थापन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

८८. समग्र वित्तीय प्रणालीमा पार्नसक्ने प्रभावको आँकलनको आधारमा बैंकहरूलाई Systemically Important Banks (SIBs) को रूपमा परिभाषित गरी थप निश्चित मापदण्ड अनुसार त्यस्ता बैंकहरूको नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
८९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्जा सूचना केन्द्रलाई कर्जा सूचना उपलब्ध गराउनुपर्ने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाइने छ ।
९०. सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउने सन्दर्भमा वित्तीय जानकारीसँग सम्बन्धित सूचना संयन्त्रलाई सुदृढ बनाउन जडान गरिएको goAML Software लाई सूचक संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा त्यस्ता संस्थाहरूको पहुँच पुग्नेगरी प्रयोगमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइने छ ।

लघुवित्त तथा वित्तीय साक्षरता

९१. लघुवित्त कारोबारमा दोहोरोपना हटाउन लघुवित्त सेवाको पहुँच कम भएका क्षेत्रमा मात्र नयाँ लघुवित्त संस्था स्थापना गर्न इजाजत दिने र यस्ता संस्थाहरूको न्यून उपस्थिति रहेका क्षेत्रमा मात्र शाखा विस्तार गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
९२. लघुवित्त संस्थाहरूबाट विगत दुई वर्षदेखि विपन्न वर्ग कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यलाई सामूहिक जमानीमा प्रदान गरिने कर्जाको अधिकतम सीमा रु. २ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ३ लाख पुऱ्याइने छ । त्यसैगरी, धितो लिई प्रदान गरिने लघुउद्यम कर्जाको अधिकतम सीमा रु. ५ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ७ लाख कायम गरिने छ ।
९३. लघुवित्त संस्थाहरूले आफ्नो मुनाफाको निश्चित प्रतिशत रकम आफ्ना ऋणीहरूको सामूहिक हित तथा संस्थागत विकासमा उपयोग गर्नेगरी छुट्टै कोष खडा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
९४. लघुवित्त संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने चुक्ता पूँजी वृद्धि गरिनुका साथै उक्त संस्थाहरूले आफ्नो साधनको लागत र कर्जाको व्याजदरबीच निश्चित अन्तर कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ । साथै, लघुवित्त संस्थाहरूलाई एक-आपसमा गाभन/गाभिन र प्राप्ति गर्न प्रोत्साहित गरिने छ ।
९५. बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूका साथै लघुवित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरूको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि भइरहेको र यी संस्थाहरूको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न एउटा छुट्टै सबल निकायको आवश्यकता रहेको सन्दर्भमा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएबमोजिम त्यस्तो संस्थाको स्थापनाको लागि ऐनको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिने छ ।
९६. यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न अनुमति प्राप्त गरेका गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई तोकिएको प्रक्रिया पूरा गरी २०७२ असार मसान्तसम्ममा “घ” वर्गको लघुवित्त संस्थामा परिणत भइसक्न निर्देशन दिइएकोमा भूकम्प पछिको विषम परिस्थिति समेतलाई दृष्टिगत गरी उपरोक्त समयवधि २०७२ पुस मसान्तसम्म थप गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
९७. जनसाधारणलाई वित्तीय सेवाको उपयोग गर्नका लागि प्रोत्साहन गर्न, वित्तीय सेवाका ग्राहकहरूको हित संरक्षण गर्न तथा वित्तीय समावेशीकरण बढाउन राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीति तर्जुमा गरी लागू गरिने छ ।
९८. ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने ठूलो हिस्सा अझै पनि निरक्षर रहनुका साथै उनीहरूमा वित्तीय चेतनाको समेत कमी रहेको परिप्रेक्ष्यमा सरकारले संचालन गर्ने अनौपचारिक शिक्षा,

प्राविधिक तालिम तथा विद्यालयस्तरका पाठ्यक्रममा वित्तीय साक्षरता (Financial Literacy) सम्बन्धी विषयलाई समेत क्रमशः समावेश गराउन नेपाल सरकार तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गरिने छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

९९. भारतबाट भित्रिने विप्रेषण कारोबारमा रहेका विद्यमान कठिनाइहरू समाधान गर्दै विप्रेषण भित्र्याउने कार्यलाई सरल र सहज बनाइने छ ।
१००. विदेशी विनिमय लगानीको क्षेत्र तथा दायरालाई अझ फराकिलो बनाउन सार्क राष्ट्रबीच विदेशी विनिमय लगानीका सम्भावनाबारे अध्ययन गरी लगानी विविधिकरण र विस्तार गर्दै लगिने छ ।
१०१. विदेशी विनिमय तथा सुन-चाँदीको अवैध कारोबारलाई नियन्त्रण गर्न यस बैंकको अगुवाईमा हालै गठन भएको उच्चस्तरीय संयन्त्रलाई प्रभावकारी रूपले परिचालन गरिने छ ।
१०२. सुन-चाँदीको आयात तथा वितरण व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन यस सम्बन्धमा अध्ययन गरी विद्यमान नीतिगत व्यवस्थामा आवश्यक परिमार्जन गरिने छ ।
१०३. विश्व वित्तीय बजारसँग एकीकृत हुँदै गएको राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा पूँजी खाता परिवर्त्यताका व्यवस्थाहरू समयानुकूल बनाउन विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन तथा विदेशमा लगानी गर्न प्रतिबन्ध लगाउने ऐनको संशोधनपश्चात् आवश्यकता अनुसार पूँजी खाता परिवर्त्यता सम्बन्धी थप कार्य गरिने छ ।
१०४. नेपालमा शतप्रतिशत लगानीमा व्यवसाय सञ्चालन गर्न चाहने विदेशी लगानीकर्ताले संस्था दर्ता गर्न कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा बुझाउनुपर्ने रजिष्ट्रेशन शुल्क तथा औचित्यपूर्ण पूर्वसंचालन खर्चको लागि आवश्यक रकम बैंकिङ च्यानलमार्फत् भित्र्याउन पाउने र सो रकमलाई संस्था दर्ता भई लगानी भित्रिएपश्चात् लगानी रकममा गणना गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
१०५. भारत बाहेक तेश्रो मुलुकहरूबाट ड्राफ्ट-टि.टि.को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ३५,००० बराबर सम्मको भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमामा वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ४०,००० (चालीस हजार) कायम गरिने छ ।
१०६. नेपाली टुर अपरेटरमार्फत् मानसरोवर कैलाश जाने भारतीय पर्यटक समूहलाई नेपालका होटलमा राखी पर्यटकले निश्चित रकम होटलमा खर्च गरेको VAT Invoice तथा बैंकिङ प्रणालीमार्फत् भारतीय रुपैयाँ भित्रिएको निस्सा संलग्न गरी टुर अपरेटरले तिब्बतमा दिनुपर्ने भुक्तानीको लागि सटही सुविधा माग गरेमा प्रति पर्यटक अधिकतम यु.एस.डलर ५०० सम्मको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटही सुविधा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१०७. व्यापारिक तथा कार्ड कारोबारको भुक्तानी दिनको निमित्त भारतीय रुपैयाँको मौज्जात कायम गर्ने प्रयोजनका लागि मासिक कारोबारको आधारमा वाणिज्य बैंकहरूलाई औसतमा एक हप्तालाई आवश्यक हुने भारतीय रुपैयाँ सटही सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१०८. परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाउने वस्तुहरूको सूचीमा सरोकारवालाहरूसँगको छलफलको आधारमा वस्तुहरू थपगरी अद्यावधिक गरिने छ ।

१०९. यस बैंकले गर्ने अमेरिकी डलर खरिद-बिक्री तथा बजार हस्तक्षेप प्रक्रियालाई अटोमेशन गरिने छ ।
११०. नियामक निकायहरु नभएको वा नियामक निकायको सिफारिश प्राप्त हुन नसक्ने अवस्थामा नेपाली कम्पनीहरुले विदेशी कम्पनीहरूसँग वार्षिक अमेरिकी डलर ५० हजारभन्दा बढीको परामर्श सेवा लिनुपर्ने अवस्थामा सटही सुविधाका लागि यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
१११. विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न चाहने दुर्गम स्थानका होटल तथा ट्राभल-टुर्स अपरेटरहरुलाई विदेशी मुद्रा कारोबारको इजाजतपत्र प्रदान गर्ने विद्यमान प्रक्रियालाई थप सरलीकृत गरिने छ ।
११२. भारतबाट नेपालमा तथा नेपालबाट भारत तथा तेश्रो मुलुकमा सामान ढुवानी गर्ने भारतीय ट्रान्सपोर्ट कम्पनीहरुलाई ढुवानी वापतको रकम भारतीय रुपैयाँमा नै भुक्तानी दिनुपर्ने अवस्थामा उपलब्ध गराइँदै आएको भा.रु. ५०,०००/- सम्मको सटही सुविधाको सीमा वृद्धि गरी भा.रु. ७५,०००/- सम्म कायम गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

अन्त्यमा

११३. प्रमुख आर्थिक परिसूचकहरु सुधारोन्मुख हुँदै गएको अवस्थामा वैशाख १२ को विनाशकारी भूकम्पले अर्थतन्त्रमा पुऱ्याएको क्षतिको कारण समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्ने कार्यमा चुनौती थपिएको छ । यस विशेष परिस्थितिमा मुलुकको अर्थतन्त्रलाई गतिशील बनाउँदै दीर्घकालीन विकासका लागि सबै एकजुट भएर लाग्नुपर्ने आवश्यकता छ । भूकम्पले पुऱ्याएको क्षति एवम् मौसमी प्रतिकूलताका कारण आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा समग्र आर्थिक वृद्धिदर संकुचित भएतापनि मूल्य, शोधनान्तर स्थिति एवम् वित्तीय क्षेत्रका प्रमुख परिसूचकहरु भने सन्तोषजनक रहेका छन् ।
११४. हाल बैंकिङ्ग क्षेत्रमा उच्च तरलता विद्यमान रहेको र आगामी दिनमा पुनर्निर्माण लगायतका कार्यमा ठूलो मात्रामा सरकारी खर्च हुने अवस्था रहेको सन्दर्भमा मूल्य स्थिरताका साथै समग्र आर्थिक स्थायित्व हासिल गर्न मौद्रिक विस्तारलाई उपयुक्त सीमामा कायम राख्नुपर्ने चुनौती रहेको छ । त्यसैगरी, वित्तीय पहुँच एवम् समावेशीकरण अभिवृद्धि गर्ने तथा उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह विस्तार गर्ने चुनौती पनि यथावतै छ । यस पृष्ठभूमिमा चालू आर्थिक वर्षका लागि तर्जुमा गरिएको यो मौद्रिक नीति मूलतः समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व हासिल गर्ने तथा भूकम्पबाट प्रभावित अर्थतन्त्रको पुनरुत्थानमा सहयोग पुऱ्याउने दिशामा केन्द्रित रहेको छ । यसको सफल कार्यान्वयनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्था लगायत सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहयोग महत्वपूर्ण रहने छ ।
११५. यो मौद्रिक नीति तर्जुमाको सिलसिलामा सहयोग पुऱ्याउने नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरु, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु, उद्योग-वाणिज्य क्षेत्रका विभिन्न व्यावसायिक संघ-संस्थाहरु, दातृ निकायहरु, विद्वत् वर्ग, सञ्चार माध्यम लगायत सबै सरोकारवालाहरुमा नेपाल राष्ट्र बैंक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछ । मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका नीति तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा सदाभै सबैको सहयोग प्राप्त हुने यस बैंकको अपेक्षा रहेको छ ।

अनुसूची १

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	४३	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा उपभोक्ता मुद्रास्फीति दरलाई वार्षिक औसत ८ प्रतिशतमा कायम राख्ने ।	२०७१ जेठसम्मको औसत मुद्रास्फीति दर ७.२ प्रतिशत रहेको आधारमा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वार्षिक औसत मुद्रास्फीति दर ७.५ प्रतिशत कायम रहने अनुमान रहेको ।
२.	४३	कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने ।	खुद वैदेशिक सम्पत्तिको विस्तार उल्लेख्य रहेकोले विदेशी विनिमय सञ्चितिले ११.२ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न सक्ने अनुमान रहेको ।
३.	४३	नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याउन आवश्यक मौद्रिक तरलता व्यवस्थापन गर्ने ।	आन्तरिक कर्जा १४.४ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान रहेको ।
४.	४४	विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदरलाई १६ प्रतिशतको हाराहारीमा कायम राखिने ।	खुद वैदेशिक सम्पत्तिको विस्तार उच्च रहेकोले विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १७.५ प्रतिशत रहने अनुमान रहेको ।
५.	४५	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा १८ प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण रहेको ।	निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाह १८.७ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान रहेको ।

अनुसूची २

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वित्तीय क्षेत्र, लघुवित्त तथा विदेशी विनिमय सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	४८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने विद्यमान अनिवार्य नगद अनुपातलाई “क” वर्गको लागि ६.० प्रतिशत, “ख” वर्गको लागि ५.० प्रतिशत र “ग” वर्गको लागि ४.० प्रतिशत कायम गर्ने ।	२०७१ साउन ४ मा निर्देशन जारी गरी लागू गरिएको ।
२.	५०	कृषि, जलविद्युत, पशुपंक्षी एवम् मत्स्यपालन व्यवसाय र तोकिएका अन्य उत्पादनशील क्षेत्रको लागि कायम रहेको पुनरकर्जा दर ५.० प्रतिशतबाट घटाएर ४.० प्रतिशत कायम गर्ने ।	२०७१ साउन १५ मा निर्देशन जारी गरिएको । २०७२ असार मसान्तसम्ममा साधारण पुनरकर्जा रु. ५ अर्ब ९९ करोड प्रवाह भएको ।
३.	५१	नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७१/७२ बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएबमोजिम तोकिएका कृषि व्यवसायको लागि वाणिज्य बैंकहरूबाट ६.० प्रतिशत ब्याजदरमा कर्जा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरिने तथा यस्तो कर्जा प्रवाहका लागि साधनको आवश्यकता भएमा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने ।	२०७१ कार्तिक १० मा निर्देशन जारी गरिएको । यस व्यवस्था अन्तर्गत २०७२ जेठ मसान्तसम्ममा रु. ४६ करोड ७९ लाखको ३५६ वटा कर्जा स्वीकृत भएको ।
४.	५२	“नेपाल राष्ट्र बैंक, खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१” मा नयाँ व्यवस्था गरिएका (क) नियमित, (ख) आकस्मिक र (ग) संरचनात्मक खुला बजार कारोबारहरूलाई आवश्यकतानुसार क्रमशः कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइएको । सोही विनियमावलीको आधारमा नियमित, आकस्मिक तथा संरचनात्मक खुला बजार कारोबार कार्यान्वयनमा रहेको ।
५.	५३	वित्तीय बजारमा देखिने साधारण प्रकृतिको न्यून/अधिक तरलतालाई व्यवस्थापन गर्न नियमित खुला बजार कारोबार सात दिनका लागि गर्ने ।	नियमित खुला बजार कारोबार अन्तर्गत प्रत्येक बुधवार सात दिनका लागि रिभर्स रिपो उपकरणमार्फत् तरलता प्रशोचन गर्ने कार्य भइरहेको । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पटक पटक गरी रिभर्स रिपोमार्फत् रु. ३१५ अर्ब ८० करोड अधिक तरलता प्रशोचन गरिएको ।
६.	५४	आवश्यक परेमा हप्ताको कुनै पनि दिन आकस्मिक खुला बजार कारोबार (Fine Tuning Operation) गर्ने । यसको लागि रिपो/रिभर्स रिपो तथा बोलकबोलको माध्यमबाट ब्याज दिने गरी निक्षेप संकलन गर्ने उपकरणहरू प्रयोग गर्ने ।	२०७१ भदौ महिनाबाट आकस्मिक खुला बजार कारोबार (Fine Tuning Operation) को रूपमा ३ महिना अवधिको निक्षेप संकलन बोलकबोल उपकरण प्रयोग गरी तरलता प्रशोचन गरिएको । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रु. १५५ अर्बको निक्षेप संकलन गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
७.	५५	संरचनात्मक खुला बजार कारोबारको लागि सोभै खरिद/बिक्री बोलकबोल र आवश्यकतानुसार बढीमा ६ महिनासम्मको लागि रिपो/रिभर्स रिपो बोलकबोल उपकरण प्रयोग गर्ने । आवश्यक परेको खण्डमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गर्ने ।	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा दुई पटक सोभै बिक्री बोलकबोल कारोबार गरी रु. ६ अर्बको तरलता प्रशोचन गरिएको ।
८.	५७	सोभै बिक्री, सोभै खरिद, रिपो तथा रिभर्स रिपो बोलकबोल जस्ता खुला बजार कारोबार नेपाल सरकारको ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र, नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र तथा यस बैंकले समय-समयमा तोकेका अन्य सुरक्षणपत्रहरूको आधारमा गर्ने ।	बैंकको स्वामित्वमा रहेको ट्रेजरी बिलको धितोमा हाल रिभर्स रिपो र सोभै बिक्री बोलकबोल कारोबार हुँदै आएको ।
९.	५८	यस बैंकको वासलातको आधारमा तयार गरिने तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना प्रतिवेदन एवम् अन्य वित्तीय सूचकहरूले इङ्गित गर्ने बैंकिङ क्षेत्रको समग्र तरलताको स्थितिलाई केन्द्र विन्दु बनाई खुला बजार कारोबार गर्ने ।	नियमित तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण गरी आवश्यकता अनुसारका खुला बजार कारोबारका उपकरणहरू प्रयोग गर्ने गरिएको ।
१०.	६०	सरकारी ऋणपत्रहरूको प्राथमिक तथा दोस्रो बजार कारोबारलाई थप व्यवस्थित गर्न ऋणपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजार व्यवस्थापन नियमावली, २०६१ लाई परिमार्जन गरी स्वीकृतिका लागि नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने ।	नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत ऋण व्यवस्थापन कार्यालय (DMO) स्थापना हुन लागेकोले उक्त कार्यालय स्थापना भएपश्चात् यो नियमावली परिमार्जन गरिने ।
११.	६०	ट्रेजरी बिल्स र विकास ऋणपत्रहरूको बोलकबोलका लागि Online Bidding System को व्यवस्था गर्ने ।	खुला बजारका उपकरणहरूको बोलकबोल Online Bidding System Software मार्फत् समानान्तर रूपमा परिक्षण हुँदै आएको र सोको अपेक्षित नतिजा प्राप्त भएको । साथै, यस प्रणालीको बारेमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई तालीम दिइसकिएको र २०७२ असारबाट Online Bidding System कार्यान्वयनमा आएको ।
१२.	६१	शेयर बजारमा आउने अनपेक्षित उतार-चढावबाट वित्तीय स्थायित्वमा प्रतिकूल प्रभाव पर्नसक्ने सम्भावनालाई ध्यानमा राखी शेयरको धितोमा प्रवाह हुने कर्जालाई थप व्यवस्थित गर्ने ।	२०७१ भदौ ४ र ७ मा निर्देशन जारी गरिएको । यस अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले Held for Trading अन्तर्गत आफ्नो प्रथमिक पूँजीको १ प्रतिशतसम्म मात्र कर्जा लगानी गर्न सक्ने र तोकिएको प्रतिशतभन्दा बढी यस्तो लगानी गरेको भए २०७२ असारसम्ममा निर्धारित सीमाभित्र ल्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१३.	६२	हाल बैंकिङ्ग क्षेत्रमा उच्च तरलताको अवस्था विद्यमान रहेको सन्दर्भमा तरलता व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउने हेतुले विदेशी मुद्रा कारोबार गर्न अनुमतिप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्नो विदेशी मुद्रा सञ्चितिको निश्चित अंश विदेशी वित्तीय उपकरणमा लगानी गर्न पाउने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ भदौ ५ मा निर्देशन जारी गरिएको । यस व्यवस्थाबाट बैंकहरूको विदेशमा रहेको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा २०७१ असारको तुलनामा २६.५ प्रतिशतले बढेर २०७२ जेठ मसान्तमा रु. ११२ अर्ब २१ करोड पुगेको ।
१४.	६३	वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो विदेशी विनिमय संचितिको मौज्जातबाट आफ्नो दैनिक तरलतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी उक्त मौज्जातमा रहेको रकमको बढीमा ४० प्रतिशतसम्म २ वर्ष अवधिसम्मको कल डिपोजिट, सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट वा यस्तै अन्य सुरक्षित उपकरणहरूमा लगानी गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाउने ।	२०७१ भदौ ५ मा निर्देशन जारी गरिएको । यसको कारण वाणिज्य बैंकहरूको विदेशी विल खरिद तथा डिस्काउण्ट रकममा २०७१ असारको तुलनामा २०७२ जेठ मसान्तमा ४०.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४ अर्ब ९५ करोड पुगेको ।
१५.	६४	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति तयार पारी कार्यान्वयन शुरु गर्ने ।	वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति नेपाल सरकार, मन्त्रीपरिषदबाट स्वीकृत हुने क्रममा रहेको ।
१६.	६५	Payment System Development Strategy जारी भएपछि RTGS कार्यान्वयनमा आउने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने । साथै, भुक्तानी तथा फछ्यौट ऐन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	Payment System Development Strategy तर्जुमा गरी २०७१ साउन ४ मा जारी गरिसकिएको । यस सम्बन्धी कार्य गर्न छुट्टै Payment and Settlement Department खोल्ने निर्णय भइसकेको । साथै, भुक्तानी तथा फछ्यौट विनियमावली, २०७२ लागू गरिएको ।
१७.	६७	संरचनागत सुधारको क्रममा रहेको राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको पूँजीकोष आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा तोकिएको अनुपात कायम हुने गरी उक्त बैंकलाई सरकारी क्षेत्रको एउटा सबल बैंकको रूपमा विकसित गर्दै लैजाने ।	२०७१ चैत मसान्तमा पूँजीकोष अनुपात १०.१९ प्रतिशत रहेको ।
१८.	६८	नेपाल राष्ट्र बैंकको व्यवस्थापनमा रही संरचनागत सुधारको क्रममा रहेको नेपाल बैंक लिमिटेडको पूँजीकोषलाई आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा तोकिएको अनुपातमा कायम हुने गरी सो बैंकलाई नेपाल राष्ट्र बैंकको व्यवस्थापन नियन्त्रणबाट हटाउने ।	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट २०७१ मंसिर २८ गते व्यवस्थापन हस्तान्तरण भइसकेको । पूँजीकोष कार्ययोजना कार्यान्वयनमा रहेको र २०७१ चैत मसान्तमा पूँजीकोष अनुपात ४.५८ प्रतिशत रहेको ।
१९.	६९	द्वन्द्वका बेला बन्द गरिएका बैंकका शाखाहरू यसै आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा पुनर्स्थापना गर्न व्यवस्था गर्ने ।	तीनवटै वाणिज्य बैंकहरूबाट कार्ययोजना प्राप्त भइसकेको । जस अनुसार २०७२ असार मसान्तसम्ममा कृषि विकास बैंकका ५४ शाखाहरू पुनर्स्थापना भइसकेको, १३ वटा पुनर्स्थापना हुने क्रममा रहेको, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका ४७ शाखा पुनर्स्थापना भइसकेको, ५० शाखा पुनर्स्थापना हुने क्रममा रहेको तथा नेपाल बैंक लिमिटेडका २६ शाखा पुनर्स्थापना भइसकेको र ९४ शाखा पुनर्स्थापना हुन बाँकी रहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
२०.	७०	वित्तीय समावेशीकरण एवम् वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि गर्न यस बैंकले अधि सारिका कार्यक्रमहरूसँगै बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ग्रामीण शाखाहरूलाई समेत वित्तीय साक्षरता एवम् सचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा प्रोत्साहित गर्ने ।	Child & Youth Finance International को अनुरोधमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सहभागितामा नेपालमा Global Money Week मनाइएको । साथै, वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी “पैसाको बोट” नाम पुस्तक वितरण गर्ने कार्य भइरहेको र वित्तीय चेतनामूलक पाठ्य सामग्रीहरू विद्यालय स्तरको पाठ्यक्रममा राख्ने कार्यको लागि पहल भइरहेको । यसका साथै लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागसँगको समन्वयमा IOM Development Fund द्वारा प्रकाशित “विप्रेषण सम्बन्धी निर्देशिका २०७१” तयार भएको ।
२१.	७१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकले तोकेका मापदण्डहरू पूरा गरेको अवस्थामा नयाँ शाखा खोल्ने, शाखा मर्ज गर्ने तथा स्थानान्तरण गर्ने प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्ने ।	तोकिएका मापदण्डहरू पूरा गरेको अवस्थामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूका नयाँ शाखा खोल्ने, शाखा मर्ज गर्ने तथा स्थानान्तरण गर्ने प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्ने कार्य भइरहेको ।
२२.	७२	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूका संस्थापकहरूको विभिन्न समूहमा वर्गीकरण हुने व्यवस्थाको अन्त्य गरी सबै संस्थापकहरूलाई एकै समूहमा रहने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ असोज ७ गते निर्देशन जारी गरिएको । यस सम्बन्धी व्यवस्था नभएको भए साधारणसभाले सो सम्बन्धी प्रस्ताव पारित गरी प्रबन्धपत्र तथा नियमावली संशोधन गर्नु पर्ने ।
२३.	७३	वाणिज्य बैंकहरूले २०७२ असार मसान्तसम्म आफ्नो कुल कर्जाको २० प्रतिशत कर्जा तोकिएको उत्पादनशील क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने । यस अन्तर्गत कृषि र उर्जा क्षेत्रमा कम्तिमा १२ प्रतिशत कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने ।	वाणिज्य बैंकहरूबाट २०७२ जेठ मसान्तसम्म कृषि र उर्जामा १०.१ प्रतिशत र समग्र उत्पादनशील क्षेत्रमा १६.३ प्रतिशत कर्जा प्रवाह भएको ।
२४.	७३	२०७३ असार मसान्तसम्म विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले समेत तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जाको क्रमशः १५ प्रतिशत र १० प्रतिशत पुऱ्याउने गरी यस बैंकमा पेश गरेको कार्ययोजना कार्यान्वयन गराउन यस्तो कर्जा तोकिए बमोजिमको अनुपातमा पुऱ्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिने ।	हाल संचालनमा रहेका विकास बैंकहरूको उत्पादनशील क्षेत्रमा तोकिए बमोजिमको कर्जा त्रैमासिक रुपमा अनुगमन गर्ने कार्य २०७१ असोज मसान्तदेखि शुरु गरिएको । २०७१ पुस मसान्तसम्म विकास बैंकहरूले कुल कर्जाको १४.९७ प्रतिशत उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गरेको । वित्त कम्पनीहरूले यस सम्बन्धमा कार्ययोजना पेश गर्न बाँकी रहेको ।
२५.	७४	वाणिज्य बैंकहरूमा बासेल-२ को Advanced Approach लागू गर्ने सन्दर्भमा निश्चित सीमाभन्दा बढीको कर्जा तथा सुविधा स्वीकृत/प्रवाह गर्दा रेटिङ एजेन्सीबाट Credit Rating गर्नुपर्ने व्यवस्था क्रमशः लागू गर्ने ।	नेपालमा क्रेडिट रेटिङ सम्बन्धी कार्य गर्ने प्रयोजनको लागि स्थापित संस्था ICRA Nepal ले नेपाल राष्ट्र बैंकमा २०७१ कात्तिक २५ मा यस सम्बन्धी प्रस्तुतिकरण गरेको र तत्पश्चात् विभिन्न चरणमा लागू गर्न अध्ययन भइरहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य / कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
२६.	७५	वाणिज्य बैंकहरूमा बासेल-३ का प्रावधानहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजान कार्यतालिका अनुसार पूँजीकोष सम्बन्धी फ्रेमवर्क तयार भइसकेको परिप्रेक्ष्यमा उक्त प्रावधानहरू कार्यान्वयन गर्दै लगिने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभागबाट बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको समेत संलग्नतामा नेपाल बैंकर्स संघका प्रतिनिधिहरू समेत रहेको बासेल-३ कार्यान्वयन कार्यदलमा छलफल गरी New Capital Adequacy Framework तयार हुने क्रममा रहेको ।
२७.	७६	वाणिज्य बैंकहरूको लागि बासेल-३ मा आधारित तरलता अनुगमन पद्धति लागू गर्न आवश्यक निर्देशन जारी गर्नुको साथै तरलताका आधारमा समेत शीघ्र सुधारात्मक कारवाही (Prompt Corrective Action) लागू गर्ने ।	अवधारणा पत्र तयार भई छलफलको क्रममा रहेको ।
२८.	७७	अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष तथा विश्व बैंकको सहयोगमा हालै सम्पन्न Financial Sector Assessment Program को प्रतिवेदनले औल्याएका कार्यहरूमध्ये वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित कानून तथा नियमनको सुधार गर्ने एवम् वित्तीय संकटको अवस्थामा सोको व्यवस्थापनको लागि आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने, संकट निवारण प्रणालीको विकास गर्ने र अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा बैकिङ्ग प्रणालीमा अवलम्बन गरिएका उत्कृष्ट प्रचलनलाई क्रमशः लागू गर्ने कार्य सम्पन्न गर्ने ।	उक्त प्रतिवेदनले औल्याएका उत्कृष्ट प्रचलनहरूलाई लागू गर्न कार्यदल गठन भई अध्ययन भइरहेको ।
२९.	७८	बासेलका आधारभूत सिद्धान्तहरूको स्व:मूल्याङ्कन (Self Assessment of Basel Core Principles) अनुसार गरिएको मूल्याङ्कनको आधारमा उक्त सिद्धान्तहरूमध्ये उपयुक्त हुने विषयहरूको कार्यतालिका बनाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने ।	IMF का तर्फबाट प्राप्त सुझावहरू औचित्य र आवश्यकताका आधारमा लागू गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको संयोजकत्वमा एक कार्यदल गठन भएको र कार्यतालिका बनाई कार्यान्वयन गर्दै लगिने ।
३०.	७९	विद्यमान विनिमेय अधिकारपत्र ऐन, २०३४ मा समसामयिक संशोधनको लागि सोको मस्यौदा व्यवस्थापिका संसदमा पेश गर्नका लागि नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने ।	उक्त ऐन समसामयिक संशोधनका लागि यस बैंकको व्यवस्थापन समितिले गठन गरेको संशोधन समितिमा छलफल भई उक्त मस्यौदा व्यवस्थापन समितिमा पेश गर्ने क्रममा रहेको ।
३१.	८०	वित्तीय सेवाका ग्राहक संरक्षण सम्बन्धी आवश्यक नीतिगत व्यवस्था तर्जुमा गर्न वित्तीय सेवाका ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी व्यवस्थाको मस्यौदा तयार गरी सरोकारवालाको राय-सुझावका आधारमा वित्तीय सेवाका ग्राहक संरक्षणको व्यवस्था गर्ने ।	२०७९ पुस ११ मा निर्देशन जारी गरिएको । यस व्यवस्था अनुसार इजाजत पत्र प्राप्त संस्थाले आफूले प्रदान गर्ने वित्तीय सेवा, सबै प्रकारका खाता एवम् कर्जा र वित्तीय उपकरण सम्बन्धी जानकारीको संक्षिप्त विवरण/पुस्तिका तयार गरी ग्राहक एवम् सर्वसाधारणलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य / कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
३२.	८१	वित्तीय प्रणालीलाई सुदृढीकरण गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने प्रक्रियालाई निरन्तरता दिँदै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू प्राप्त (Acquisition) सम्बन्धी विनियमावली, २०७० अनुरूप प्राप्त (Acquisition) सम्बन्धी कार्यलाई पनि प्रोत्साहित गर्ने ।	<p>“बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८” कार्यान्वयनमा आएपछि २०७२ असार मसान्तसम्ममा ७८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा गाभिएर ३० वटा संस्था बनेका । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा १ वाणिज्य बैंक, १० विकास बैंक र ४ वित्त कम्पनीहरू मर्ज भई एउटा वाणिज्य बैंक, ४ विकास बैंक र १ वित्त कम्पनीमा परिणत भएका । साथै, पाँचवटा ग्रामीण विकास बैंकहरू मर्ज भई बनेको नेपाल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडले कारोबार शुरू गरेको । त्यसैगरी, २ वटा वाणिज्य बैंक, ४ वटा विकास बैंक र १ वटा वित्त कम्पनी गरी कुल ७ वटा संस्थाहरू गाभिएर २ वाणिज्य बैंक हुने सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त गरी गाभ्ने/गाभिने अन्तिम चरणमा रहेका ।</p> <p>“बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू प्राप्त (Acquisition) सम्बन्धी विनियमावली, २०७०” जारी भएपश्चात् २०७२ असार मसान्तसम्ममा १ वाणिज्य बैंकले २ वित्त कम्पनीहरू र १ विकास बैंकले अर्को १ विकास बैंक प्राप्त (Acquisition) गरेको । साथै, १ वाणिज्य बैंकले अर्को १ वाणिज्य बैंक प्राप्ती गर्न सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त गरेको ।</p>
३३.	८२	<p>(क) आर्थिक वर्ष २०७२/७३ सम्ममा सबै वाणिज्य बैंकहरूमा पूर्ण रुपमा जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण विधि लागू गर्ने ।</p> <p>(ख) गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणलाई जोखिममा आधारित पद्धति (Risk Based Supervision Approach) अनुरूप गर्न आवश्यक सूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन सुपरिवेक्षकीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (Supervisory Management Information System) स्थापना गर्ने कार्य अघि बढाइने ।</p> <p>(ग) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको Consolidated Supervision गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।</p>	<p>Risk Based Supervision Onsite Manual अनुसार ५ वटा वाणिज्य बैंकहरूको जोखिममा आधारित निरीक्षण सम्पन्न भइसकेको तथा ३ वटा बैंकहरूमा हाल स्थलगत निरीक्षण भइरहेको । सुपरिवेक्षकीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थापना गर्ने प्रारम्भिक कार्यका लागि कार्यदल गठन भएको र सो प्रणालीको विकास संगसंगै RBS Offsite Manual तयार गर्ने कार्य आरम्भ गर्न IMF का Resident Advisor मार्फत् कार्य अघि बढाइएको ।</p>
३४.	८३	<p>(क) बैंकहरूमा जोखिम व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ बनाउन जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धमा निर्देशन जारी गर्ने ।</p> <p>(ख) निरीक्षणको क्रममा बैंकहरूले जोखिम व्यवस्थापन एवम् नियन्त्रण (Risk Management and Control) सम्बन्धमा पर्याप्त व्यवस्थाहरू गरे/नगरेको सम्बन्धमा मूल्याङ्कन एवम् विश्लेषण गर्ने पद्धतिको विकास गर्ने ।</p>	<p>Risk Based Supervision सम्पन्न भएपश्चात् Risk Profile निर्माण गर्ने कार्य भइरहेकोले जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी निर्देशन जारी गरिने ।</p>

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
३५.	८४	कर्जा प्रयोजनको लागि बहुबैंकिङ्ग कारोबार (Multiple Banking Transaction) गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्न अनुगमन गर्ने पद्धतिको विकास गर्ने ।	ठूला ऋणीहरूको विवरण Online Reporting हुने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
३६.	८४	वाणिज्य बैंकहरूबाट चालू पूँजीको लागि कर्जा प्रवाह गर्ने पद्धतिलाई सुधार गरी निश्चित मापदण्डका आधारमा त्यस्तो कर्जा प्रवाह गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग एवम् सुपरिवेक्षण विभागहरूको समेत प्रतिनिधित्व हुने गरी कार्यदल गठन गरिएकोमा सोको मस्यौदा उपर छलफल भई पारित हुने क्रममा रहेको ।
३७.	८५	कुनै पनि संस्थामा अध्यक्ष, संचालक, प्रबन्ध संचालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत समेतका पदाधिकारीहरू लगातार दुई पटकभन्दा बढी उक्त पदमा निर्वाचित, मनोनित वा नियुक्त हुन नसक्ने व्यवस्था बैंकहरू आफैले गरी आर्थिक वर्ष २०७१/७२ भित्र यस बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ फागुन ४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३८.	८६	बैंकका लगानीकर्ता/संस्थापक र व्यवसायी/ऋणीबीचको भिन्नता कायम गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्ने क्रममा कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संचालक तथा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले आफ्नो अधिकांश स्वामित्वको कम्पनी/फर्मको लागि बैंक कर्जा लिन नपाउने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ फागुन ४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३९.	८७	बैंक तथा वित्तीय संस्थाका उच्च व्यवस्थापन र संचालकबीच नियन्त्रण र सन्तुलन कायम हुन सकोस् र उच्च व्यवस्थापनमा रहेका कर्मचारी/पदाधिकारीहरूले संस्थालाई पूर्णकालीन सेवा दिन सक्नु भन्ने आशयले आफू कार्यरत संस्थाको चुक्ता पूँजीको एक निश्चित प्रतिशतभन्दा बढी शेयर स्वामित्व हुने व्यक्ति उक्त संस्थाको कार्यकारी पदमा रहन नसक्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ फागुन ४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४०.	८८	वित्तीय क्षेत्रका संस्थाहरूमा सन् २०१७ सम्ममा International Financial Reporting Standard (IFRS) पूर्ण रुपमा लागू गरिने ।	२०७१ मंसिर २८ मा NFRS Migration Guidelines to Banks and Financial Institutions जारी गरिएको । साथै, बैंकहरूलाई २०७१ पुस मसान्तसम्ममा NFRS कार्यान्वयन योजना पेश गर्न निर्देशन दिइएकोमा सो प्राप्त भइसकेको । कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाउन हाल बैंकहरूको विशेष निरीक्षणमा संलग्न KPMG Portugal लाई NFRS र हालको लेखामान बीचको अन्तर विश्लेषण गरी संक्षिप्त प्रतिवेदन पेश गर्ने कार्य समेत दिइएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
४१.	८९	संस्थागत ऋणीहरूलाई कर्जा प्रदान गर्दा ऋणीहरूको वास्तविक वित्तीय स्थितिको आधारमा मात्र कर्जा स्वीकृति एवम् प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने ।	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग अन्तर्गत कार्यदल गठन भई निर्देशनको मस्यौदा तयार भइरहेको ।
४२.	९०	वाणिज्य बैंकका अतिरिक्त विकास बैंक, वित्त कम्पनी र लघुवित्त संस्थाहरूले समेत कर्जा तथा निक्षेपबीचको ब्याजदर अन्तर र आधार ब्याजदर मासिक रुपमा अनुगमन गर्ने व्यवस्था गर्ने । उक्त ब्याजदर अन्तर र आधार ब्याजदरलाई नियमित रुपमा अनुगमन गर्ने ।	वाणिज्य बैंकका अतिरिक्त विकास बैंक र वित्त कम्पनीको कर्जा तथा निक्षेपबीचको ब्याजदर अन्तर र आधार ब्याजदर मासिक रुपमा Reporting गर्ने व्यवस्था एकीकृत निर्देशनमा गरिएको । साथै, विकास बैंकहरूको मासिक रुपमा गैरस्थलगत अनुगमन गरी त्रैमासिक रुपमा रिपोर्ट तयार गर्ने गरिएको । लघुवित्तका सन्दर्भमा उक्त व्यवस्था लागू गर्ने विषयवस्तु छलफलमै रहेको ।
४३.	९१	“क”, “ख” र “ग” वर्गका संस्थाहरूलाई तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पूँजी पुऱ्याउन २०७१ असार मसान्तसम्म समय सीमा दिइएकोमा सो अवधिभित्र तोकिएको चुक्ता पूँजी पुऱ्याउन नसकेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शाखा विस्तार तथा नगद लाभांश वितरणमा रोक लगाउने । साथै, निक्षेप संकलन तथा कर्जा लगानीमा निश्चित सीमा तोक्ने ।	२०७१ साउन ३० मा निर्देशन जारी गरिएको र सबै वाणिज्य बैंकहरूको चुक्ता पूँजी २०७१ पुस मसान्तसम्ममा रु. २ अर्ब पुगिसकेको । विकास बैंकहरूको हकमा तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पूँजी नपुगेका संस्थाहरूलाई नगद लाभांश, निक्षेप संकलन तथा कर्जा लगानी तोकिएको सीमाभित्र राख्ने निर्देशन दिई सोको अनुगमन भइरहेको ।
४४.	९३	वित्तीय जानकारी इकाईको क्षमता अभिवृद्धि गर्न goAML Software प्रयोगमा ल्याउने र सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐनमा व्यवस्था भए बमोजिम इकाई सम्बन्धी विनियमावली तर्जुमा गरी लागू गरिने ।	goAML Software Install भई प्रयोगमा ल्याउन केही सूचक संस्था र वित्तीय जानकारी इकाईमा Customization को कार्य भइरहेको । इकाई सम्बन्धी विनियमावलीको मस्यौदा तयार भई सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग छलफलको चरणमा रहेको ।
४५.	९४	घरेलु तथा साना व्यवसायहरूको विकासका लागि यस क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह वृद्धि गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रोत्साहित गर्ने ।	२०७१ भदौ ९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४६.	९४	यस क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जाको सुरक्षण/बीमा व्यवस्थालाई बढी लचिलो र प्रभावकारी तुल्याउन सुरक्षण सीमा, सुरक्षण शुल्क र यस्तो कर्जाको लागि जोखिम व्यवस्थामा थप छुट दिन आवश्यक व्यवस्था गर्ने । साथै, वाणिज्य बैंकहरूमा रहेका SME Desk लाई Proactive तुल्याई यस क्षेत्रमा सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी तुल्याइने ।	कर्जाको सुरक्षण सीमा, सुरक्षण शुल्क र यस्तो कर्जाको लागि जोखिम व्यवस्थामा थप छुट दिन व्यवस्थापन समितिमा छलफल भई निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमसँग समन्वय गर्ने गरी आवश्यक व्यवस्था गर्ने क्रममा रहेको ।
४७.	९५	घरेलु तथा साना व्यवसायहरूलाई प्रोत्साहन गर्न संचालन भइरहेका व्यवसायलाई वार्षिक कारोबारको सामर्थ्यका आधारमा रु. १० लाखसम्म र नयाँ व्यवसाय खोल्न रु. ५ लाखसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट कर्जा प्रवाह हुने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ भदौ ९ मा व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा कर्जा प्रवाह सम्बन्धी निर्देशन जारी गरी लागू गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
४८.	९६	नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेटमार्फत् नवीन विचार भएका तर लगानीयोग्य पूँजी स्रोत नभएका साना तथा मध्यम व्यवसायी, आविष्कारकर्ता तथा उद्यमीहरूलाई शुरु पूँजी उपलब्ध गराई प्रोत्साहन गर्न एक कोष (Start-up Fund) खडा गर्ने व्यवस्था गरेको सन्दर्भमा उक्त कोषबाट शुरु पूँजी प्राप्त गरी संचालन गरिने उद्यम व्यवसायहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट आवश्यकतानुसार कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने ।	नेपाल सरकारबाट Start-up Fund खडा गर्न बाँकी रहेको ।
४९.	९७	बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएका स्थानमा लघुवित्त संस्थाहरूबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई समूहमा आवद्ध भएका तथा नभएका सबैलाई लघुउद्यम सञ्चालन गर्न रु. ५ लाखसम्म कर्जा प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ असोज ७ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५०.	९८	(क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको उपस्थिति कम भई वित्तीय पहुँचको अवस्था कमजोर रहेका क्षेत्रमा अवस्थित सहकारी संस्थाहरूलाई परिचालन गरी ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट थोक कर्जा प्रवाहमा प्राथमिकता दिने । (ख) लघुवित्त संस्थाहरूलाई पनि आवश्यक परेको खण्डमा ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट थोक कर्जा प्रवाह गर्ने ।	२०७१ मंसिरबाट काठमाडौँ उपत्यका बाहिरका नगरपालिका क्षेत्रका सहकारी संस्थाहरूलाई समेत ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट कर्जा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको । साथै, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूद्वारा संचालित सहकारी संस्थाहरूलाई कर्जा लगानी गर्दा ग्रामीण क्षेत्रमा नै कार्यालय खोली कार्यरत रहनु पर्ने अनिवार्यतालाई हटाइएको । लघुवित्त संस्थाहरूलाई समेत ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट थोक कर्जा प्रवाह गर्न सकिने सम्बन्धमा कोष संचालक समितिमा प्रस्ताव पेश भएको ।
५१.	९९	यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न अनुमति प्राप्त गरेका गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई तोकिएको प्रक्रिया पूरा गरी २०७२ असार मसान्तसम्ममा "घ" वर्गको लघुवित्त संस्थामा परिणत भइसक्ने निर्देशन दिने । यस प्रक्रियालाई प्रोत्साहित गर्न त्यस्तो संस्थामा रहने संस्थागत संस्थापक शेयर स्वामित्वको सीमा २५ प्रतिशतबाट बढाएर ५१ प्रतिशत गर्ने ।	२०७१ पुस ३ देखि ईजाजत पत्र पुनरावलोकन गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको ।
५२.	१००	वित्तीय पहुँच नपुगेका तोकिएका जिल्लाहरू बाहेक अन्य जिल्लाहरूमा स्थापना हुने लघुवित्त संस्थाहरूको लागि चाहिने चुक्ता पूँजी आर्थिक वर्ष २०७१/७२ देखि वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने ।	यस सम्बन्धमा ईम्यापिङ्ग (e-Mapping) गर्नुपर्ने आवश्यकता भएकोले ईम्यापिङ्गको प्रक्रिया अगाडी बढाइएको ।
५३.	१०१	वित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेका तोकिएका जिल्लाहरूमा "घ" वर्गका लघुवित्त संस्थाहरूले नयाँ शाखा खोल्दा यस बैंकबाट निश्चित अवधिको लागि शून्य ब्याजदरमा उपलब्ध गराइने सापटी रु. २० लाखबाट बढाई रु. ३० लाखसम्म कायम गर्ने ।	२०७१ साउन ३० मा निर्देशन जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
५४.	१०२	बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट विगत दुई वर्षदेखि विपन्न वर्ग कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यलाई सामूहिक जमानीमा प्रदान गरिने कर्जाको सीमा रु. १ लाख ५० हजारबाट वृद्धि गरी रु. २ लाख पुऱ्याइने र धितो लिई प्रदान गरिने लघुउद्यम कर्जाको सीमा रु. ४ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ५ लाख कायम गर्ने ।	२०७१ साउन ३० मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५५.	१०३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट महिलाहरुद्वारा प्रवर्द्धित लघुउद्यमको लागि सम्बन्धित परियोजना धितोमा प्रवाह हुने रु. ७ लाखसम्मको परियोजना कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिने । साथै, यस्तो कर्जा सुरक्षण गराउने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७१ साउन ३० मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५६.	१०५	सर्वसाधारण जनतामा वित्तीय पहुँच विस्तार गर्न र वित्तीय उपकरणहरुको प्रभावकारी उपयोग गर्न वित्तीय साक्षरता रणनीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	वित्तीय साक्षरता रणनीति तर्जुमा गर्नु भन्दा पहिला वित्तीय साक्षरता नीति तर्जुमा गर्न वाञ्छनीय भएकोले वित्तीय साक्षरता नीतिको मस्यौदा तयार गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको ।
५७.	१०५	विद्यार्थीसँग नेपाल राष्ट्र बैंक, साक्षरता सम्बन्धी सामग्री, अन्य जनचेतनामूलक कार्यक्रम, अन्तरक्रिया र सूचना एवम् संचारलाई प्रभावकारी ढंगबाट उपयोग गर्ने ।	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा विभिन्न जिल्लाका ९ वटा विद्यालयहरुमा यस सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको ।
५८.	१०६	लघुवित्त संस्थाहरुलाई क्रमशः कर्जा सूचना केन्द्रसँग आवद्ध गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ चैत ४ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
५९.	१०७	मर्जर भई स्थापना भएको नेपाल ग्रामीण विकास बैंकलाई व्यवसायिक रूपमा संचालन गर्दै संस्थागत सुदृढीकरण गर्नको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	यस कार्यका लागि व्यवसायिक योजना तयार भएको ।
६०.	१०८	बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरुलाई बलियो सुपरिवेक्षकीय दायराभित्र ल्याई वित्तीय स्थायित्व कायम गर्नका लागि नियामक निकायलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउन सहकार्य गर्ने ।	नेपाल सरकार, सहकारी विभाग र डिभिजन सहकारी कार्यालयका कर्मचारीहरुलाई तालीम प्रदान गरिएको ।
६१.	१०९	विश्व वित्तीय बजारसँग एकीकृत हुँदै गएको राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा पूँजी खाता परिवर्त्यताका व्यवस्थाहरु समयानुकूल बनाउन विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन र विदेशमा लगानी गर्न प्रतिबन्ध लगाउने ऐनको संशोधनका लागि प्रस्तावको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने ।	ऐनको नयाँ मस्यौदा नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
६२.	११०	सुन आयात तथा बिक्री वितरण प्रणालीलाई बजारको अवस्था अनुरूप समय सापेक्ष परिवर्तन गर्दै लैजाने । सुन-चाँदी व्यवसायहरूलाई चाहिने कच्चा पदार्थ आपूर्तिलाई सहज गर्नको लागि विद्यमान व्यवस्थालाई परिमार्जन गर्ने । सानो मात्रामा पनि सुन खरिद गर्न सकिने र काठमाडौं उपत्यका बाहिर पनि वाणिज्य बैंकहरूले सुन बिक्री गर्नसक्ने व्यवस्था गर्ने ।	यस बारेमा सम्बन्धित सुन व्यवसायीहरूसँग छलफल भइरहेको ।
६३.	१११	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने वस्तुहरूको सूचीमा आवश्यकताका आधारमा वस्तुहरू थप गर्दै लैजाने नीतिलाई निरन्तरता दिने ।	आवश्यकताको आधारमा यस्ता वस्तुहरू थप हुँदै गएको ।
६४.	११२	विदेशस्थित अस्पतालमा गई औषधोपचार गराउन र आवश्यक औषधि खरिद गर्ने प्रयोजनको लागि नेपाली नागरिकहरूलाई तोकिएको मापदण्ड पूरा गरेको खण्डमा इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले वार्षिक अमेरिकी डलर १० हजारसम्म पाउने गरी सटही सुविधा प्रदान गर्नसक्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ साउन १९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
६५.	११३	चीनसँगको व्यापारमा अभिवृद्धि भएसँगै व्यापार नाकाहरू विस्तार हुँदै गएको परिप्रेक्ष्यमा नेपालको रसुवागढी भन्सार विन्दु भई एल.सी.मार्फत् पनि सामान आयात गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाउने ।	२०७१ पुस २४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
६६.	११४	नेपाली ट्राभल/टुर्स कम्पनीहरूले नेपाली नागरिकलाई विदेश भ्रमणका लागि कम्पनी आफैले वा विदेशी एजेन्सीसँग सहकार्य गरी विभिन्न टूर प्याकेज सम्बन्धी सेवा बिक्री गरेमा विजक (Invoice) बमोजिम निश्चित रकमसम्म ट्राभल कम्पनीलाई सटही सुविधा दिने व्यवस्था मिलाउने ।	२०७१ भदौ ४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
६७.	११५	भारतबाट मेशिनरी तथा औजारहरू भाडामा ल्याउँदा भुक्तानी गर्नुपर्ने भाडा रकम भा.रु. १० लाखसम्म तोकिएको मापदण्ड अनुरूप वाणिज्य बैंकहरूबाटै सटही सुविधा दिनसक्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ भदौ ४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
६८.	११६	नेपाली नागरिकहरूले आफ्नो पहिचान खुल्ने प्रमाण सहित आफूसँग रहेको नगद परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटहीको लागि इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा अनुरोध गरेमा एक पटकमा अमेरिकी डलर १००० वा सो बराबर हुने अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रा इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले सटही (खरीद) गर्ने सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ३००० सम्म पुऱ्याउने ।	२०७१ साउन १९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
६९.	११७	नेपालका संघ-संस्था तथा कम्पनीहरूले भारतबाट अमेरिकी डलरमा भुक्तानी हुनेगरी Software खरिद गर्दा निश्चित रकमसम्मको Software एल.सी.मार्फत् आयात गर्न पाउने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ असोज २६ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
७०.	११८	भारतबाट भित्रिने विप्रेषण प्रणालीमा रहेका विद्यमान कठिनाइहरू कुटनैतिक तथा केन्द्रीय बैंकको तहमा समाधान गर्दै भारतबाट विप्रेषण भित्र्याउने कार्यलाई सरल र सहज बनाउने ।	यस बैंक र भारतीय रिजर्व बैंकबीचका साथै सरकारी स्तरमा समेत छलफल भइरहेको । यस सम्बन्धमा विस्तृत अध्ययन गरी आवश्यक कार्य गर्न भारतीय रिजर्व बैंक र यस बैंकबीच एक संयन्त्र गठन गर्ने प्रक्रिया शुरु गरिएको ।
७१.	११९	विदेशबाट नेपालमा विभिन्न सेवाहरूको भुक्तानी गर्ने प्रयोजनका लागि Online भुक्तानीको प्रचलन बढ्दै गएको सन्दर्भमा सो कारोबारलाई व्यवस्थित गर्न उपयुक्त नीति बनाई लागू गर्ने । त्यसैगरी, विदेशी वस्तु वा सेवा Online Purchase गर्ने सुविधा पुऱ्याउने हेतुले डेबिट र क्रेडिट कार्ड जारी गर्ने व्यवस्थालाई खुकुलो गर्नुका साथै वार्षिक २,००० अमेरिकी डलरसम्मको यस्तो खरिद Online मार्फत् गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने ।	बैंकहरूलाई Online कारोबार गर्न दिने नीति अनुरूप एउटा बैंकलाई कारोबार गर्न स्वीकृति दिइसकिएको । साथै, २०७१ भदौ २४ मा निर्देशन जारी गरी Online Purchase गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको ।
७२.	१२०	नेपाली वायुसेवा कम्पनीहरूले हवाई जहाजका इन्जिन तथा पार्टपूजा जस्ता सामान विदेशबाट आयात वा मर्मत गरी ल्याउने अवस्थामा सम्बन्धित नियमनकारी निकायको सिफारिसको आधारमा अमेरिकी डलर १ लाखसम्म वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् अग्रिम भुक्तानी पठाउन सक्ने व्यवस्था मिलाउने ।	२०७१ साउन १९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
७३.	१२१	दूरसञ्चार सम्बन्धी सेवा प्रदायक नेपाली कम्पनीहरूले विदेशी कम्पनीहरूसँग सम्झौता गरी सेटलाइट सेवा भाडामा लिने वा प्रयोग गर्ने गरेको अवस्थामा सम्बन्धित नियमनकारी निकायको सिफारिसमा वार्षिक अमेरिकी डलर १ लाखसम्मको भाडा भुक्तानी वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ साउन १९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
७४.	१२२	नेपालमा कार्यरत INGO हरूले नेपालमा रहेका कार्यालयमार्फत् विदेशी मुद्रा प्राप्त गरी नेपाल लगायत अन्य मुलुकका लागि पनि कार्यक्रम संचालन गरेको अवस्थामा विदेशी मुद्रा नेपाल भित्रिएको प्रमाणका आधारमा नेपालका लागि प्राप्त रकम कट्टा गरी बाँकी रकम वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् अन्य मुलुक पठाउन सक्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ भदौ २४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
७५.	१२३	परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता हुने नेपालीले आफ्नो खाताबाट वस्तु तथा सेवा खरिद गर्ने प्रयोजनका लागि वार्षिक अमेरिकी डलर १०,००० सम्म भुक्तानी दिनसक्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७१ भदौ २४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
७६.	१२४	विदेशी विनिमय लगानीको क्षेत्र तथा दायरालाई अझ फराकिलो बनाउन सार्क राष्ट्रबीच विदेशी विनिमय लगानीका सम्भावनाबारे अध्ययन गरी लगानी विविधिकरण गर्दै लाने कार्य अगाडि बढाउने ।	यस सम्बन्धमा विस्तृत अध्ययन प्रस्ताव तयार गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको ।
७७.	१२५	चीनसँग हुने आयात/निर्यात व्यापारको लागि वाणिज्य बैंकहरुमार्फत् हुने भुक्तानी प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न चीनको विभिन्न स्थानमा रहेका वाणिज्य बैंकहरुमार्फत् बैंकिङ्ग कारोबार गर्न सकिने व्यवस्था मिलाउने ।	२०७१ पुस १४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
७८.	१२६	वाणिज्य बैंकहरुले आफ्नो विदेशी विनिमय संचितको मौज्जातबाट उपयुक्त प्रतिफल लिनसक्ने तुल्याउन आफ्नो दैनिक तरलतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी उक्त मौज्जातमा रहेको रकमको निश्चित प्रतिशतसम्म नेपालको वैदेशिक व्यापार ठूलो परिमाणमा भएका मुलुकहरुको मुद्रामा समेत कल डिपोजिट, सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट वा यस्तै अन्य सुरक्षित उपकरणहरुमा लगानी गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाउने ।	२०७१ पुस १४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
७९.	१२७	भारत बाहेक तेस्रो मुलुकहरुबाट ड्राफ्ट, टी.टी. को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ३० हजार बराबरसम्मको भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ३५ हजार कायम गर्ने ।	२०७१ साउन १९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

अनुसूची ३
मौद्रिक सर्वेक्षणको प्रक्षेपण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ असार ^{प्रा}	२०७३ असार ^{प्र}	वार्षिक परिवर्तन					
					२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३	
					रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	४६८२३.८	५९९२२.०	७३७३०.३	७७२३०.३	१२७२.७ ^{१/}	२७.२	१३३००.० ^{२/}	२२.२	३५००.०	४.७
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	५५४०९.४	६८६७५.९	८३९६१.०	८९११८.५	१३२६६.५	२३.९	१५२८५.१	२२.३	५१५७.४	६.१
१.२ वैदेशिक दायित्व	८५८५.६	८७५३.९	१०२३०.७	११८८८.२	१६८.४	२.०	१४७६.८	१६.९	१६५७.४	१६.२
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	७४३३.२	८००५.३	९५९४.८	११०९३.०	५७२.०	७.७	१५८९.६	१९.९	१४९८.१	१५.६
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	११५२.३	७४८.७	६३५.९	७९५.२	-४०३.७	-३५.०	-११२.८	-१५.१	१५९.३	२५.१
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	८४७१३.८	९६६७४.७	११०२७०.९	१३९८९१.१	१२३४६.४ ^{१/}	१४.६	१४१०४.४ ^{२/}	१४.६	२९६२०.२	२६.९
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	११६५८६.६	१३१४३०.५	१५०३३३.६	१८५५७६.२	१४८४३.९	१२.७	१८९०३.१	१४.४	३५२४२.६	२३.४
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१६७७८.८	१४१९८.९	११०८२.०	१८६७३.५	-२५७९.९	-१५.४	-३११६.९	-२२.०	७५९१.५	६८.५
अ. सरकारमाथिको दावी	१६७७७.३	१६५४९.०	१५९३८.०	१८६७३.५	-२४८.२	-१.५	-६११.०	-३.७	२७३५.५	१७.२
आ. सरकारी निक्षेप	१८.५	२३५०.१	४८५६.०	०.०	२३३१.६	१२६३६.५४	२५०५.९	१०६.६	-४८५६.०	
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	११३८.९	१०४१.७	११२६.८	१२३८.५	-९७.२	-८.५	८५.०	८.२	१११.८	९.९
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१३६६.३	११०७.४	१५१९.६	१७७२.३	-२५८.९	-१९.०	४१२.२	३७.२	२५२.७	१६.६
अ. सरकारी	१३१.७	१४८.८	२६०.०	२८०.०	१७.०	१२.९	१११.२	७४.८	२०.०	७.७
आ. गैर-सरकारी	१२३४.५	९५८.६	१२५९.६	१४९२.३	-२७६.०	-२२.४	३०१.०	३१.४	२३२.७	१८.५
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	९७३०२.६	११५०८२.५	१३६६०५.३	१६३८९१.९	१७७७९.९	१८.३	२१५२२.८	१८.७	२७२८६.७	२०.०
२.२ खुद गैर-मौद्रिक दायित्व	३१८७२.८	३४७५५.८	४००६२.७	४५६८५.२	२४९७.५ ^{१/}	७.८	४७९८.७ ^{२/}	१३.८	५६२२.४	१४.०
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	१३१५३७.६	१५६५९६.७	१८४००१.१	२१७१२१.३	२५०५९.१	१९.१	२७४०४.४	१७.५	३३१२०.२	१८.०
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	९२५४६.९	११३०१७.४	१३४५५६.३	१५८१५३.८	२०४७०.५	२२.१	२१५३९.०	१९.१	२३५९७.४	१७.५
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	३०१५९.०	३५४८३.०	४१५१५.१	४८३६५.१	५३२४.०	१७.७	६०३२.१	१७.०	६८५०.०	१६.५
मुद्रा	१९५८७.४	२२७५३.७	२६३९४.३	३०७४९.४	३१६६.३	१६.२	३६४०.६	१६.०	४३५५.१	१६.५
चलती निक्षेप	१०५७१.६	१२७२९.३	१५१२०.८	१७६१५.७	२१५७.७	२०.४	२३९१.५	१८.८	२४९४.९	१६.५
ख. बचत तथा कल निक्षेप	६२३८७.९	७७५३४.४	९३०४१.२	१०९७८८.७	१५१४६.५	२४.३	१५५०६.९	२०.०	१६७४७.४	१८.०
३.२ आवधिक निक्षेप	३८९९०.७	४३५७९.३	४९४४४.८	५८९६७.६	४५८८.६	११.८	५८६५.४	१३.५	९५२२.८	१९.३
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	१३८९७०.९	१६४६०२.०	१९३५९६.०	२२८२१४.३	२५६३१.१	१८.४	२८९९४.०	१७.६	३४६१८.३	१७.९

प्रा. - प्रारम्भिक अनुमान

प्र - प्रक्षेपित

१/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु. ३८५.४६ करोड समायोजन

२/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु. ५०८.३ करोड समायोजन

तालिका सूची

तालिका १	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)
तालिका २	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)
तालिका ३	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क
तालिका ४	मौद्रिक सर्वेक्षण
तालिका ५	व्याजदर संरचना
तालिका ६	सरकारी वित्त स्थिति (नगद प्रवाहमा आधारित)
तालिका ७	वैदेशिक व्यापार
तालिका ८	शोधनान्तर स्थिति
तालिका ९	वैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

तालिका १
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

शिर्यक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन					
	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	
कृषि	२०,५५१.७०	२१,५७८.७०	२२,५७३.१०	२२,७१९.३०	२३,३७१.७०	२३,८०७.७०	४.५	४.६	१.१	२.८	१.८	
कृषि तथा वन मत्स्यपालन	२०,२१९.६०	२१,१२७.१०	२२,०९५.००	२२,३३१.००	२२,९६४.३०	२३,३७४.६०	४.५	४.६	१.१	२.८	१.८	
गैर कृषि	३३२.१०	३५१.६०	३७८.०	३८८.०	४०७.४०	४३३.१०	५.९	७.५	२.७	४.९	६.३	
उद्योग	३६,५५७.००	३९,८५६.९०	४१,६६३.२०	४३,७४९.७०	४६,५०९.२०	४८,१७४.४०	३.६	४.५	५.०	६.३	३.६	
खानी तथा उत्खनन	९,१२९.५०	९,५२५.००	९,८११.२०	१०,०७३.५०	१०,६९४.९०	१०,९७३.५०	४.३	३.०	२.७	६.२	२.६	
उत्पादन उद्योग	२५८.५०	२६३.७०	२७७.००	२८२.५०	२९७.६०	३००.२०	२.०	५.०	२.०	५.३	०.९	
विद्युत, ग्यास तथा पानी	४,०२९.१०	४,१९२.३०	४,३५४.५०	४,५०५.९०	४,७८८.८०	४,९०१.५०	-०.९	३.६	३.७	६.३	२.४	
निर्माण	१,२९८.९०	१,३५६.५०	१,४६९.००	१,५७३.१०	१,६२४.८०	१,६८२.५०	४.४	८.३	०.३	३.५	१.२	
सेवा	३,५४३.००	३,७१२.६०	३,७७०.००	३,८१९.९०	४,०८३.७०	४,२२९.३०	४.८	०.२	२.५	७.१	३.६	
बैंक तथा खुद्रा व्यापार	२९,३२७.५०	३०,३११.९०	३१,८५२.००	३३,६७६.३०	३५,८१४.३०	३७,२००.९०	३.४	५.०	५.७	६.३	३.९	
होटल तथा रेस्टुरेन्ट	७,६२३.७०	७,६२३.७०	७,६२३.७०	७,६२३.७०	७,६२३.७०	७,६२३.७०	१.४	३.५	७.३	९.०	३.४	
यातायात, भण्डारण तथा संचार	९६४.६०	१,०२४.५०	१,१००.००	१,१६०.५०	१,२३९.१०	१,२८८.५०	६.२	७.४	५.५	६.८	५.०	
वित्तीय मध्यस्थता	५,४६५.७०	५,७५०.४०	६,२९६.००	६,६९१.५०	७,२४६.००	७,६२५.१०	५.२	८.१	७.६	८.३	५.२	
घर जग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरु	२,५३२.७०	२,६१६.३०	२,७०७.१०	२,७८२.५०	२,८६९.००	२,९५१.००	३.३	३.५	-०.९	३.७	१.४	
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	४,७८१.८०	४,८८९.४०	५,०३४.६०	५,२९६.१०	५,४८८.९०	५,६८१.३०	२.३	३.०	५.२	३.६	०.८	
शिक्षा	१,०४०.५०	१,०८०.६०	१,१२०.३०	१,१६०.३०	१,२००.३०	१,२४०.३०	३.९	३.७	५.५	५.८	५.८	
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	३,८६३.८०	३,९७९.९०	४,०९९.९०	४,२१९.९०	४,३६४.६०	४,५१९.३०	३.०	५.६	५.९	४.८	५.०	
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरु	८५८.१०	९०१.२०	९५९.१०	१,००२.१०	१,०४७.२०	१,०९२.३०	५.०	६.४	४.५	४.५	१०.०	
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासहित)	२,२९६.००	२,४५९.९०	२,६१६.३०	२,६९६.००	२,८६९.००	२,९५१.००	७.१	७.५	३.६	५.१	३.०	
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	२,४३२.७०	२,५८२.१०	२,६७२.५०	२,७६९.९०	२,८६९.००	२,९५९.५०	६.१	३.५	०.७	७.१	२.२	
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	५६,५७६.००	५८,७५३.५०	६१,५६३.८०	६३,७७७.१०	६६,९९७.९०	६९,०९४.७०	३.८	४.६	३.८	५.९	३.०	
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	५,२७७.००	५,२९६.००	५,५५४.३०	६,०१८.३०	६,५५४.३०	६,९९९.५०	-१.२	६.७	८.२	८.९	६.७	
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	६१,८५३.००	६४,०४९.५०	६७,०२८.१०	६९,७९५.४०	७३,५५२.२०	७६,०९४.२०	३.४	४.८	४.१	५.४	३.४	

स - संगोष्ठित अनुमान
प्रा - प्राथमिक अनुमान
स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(प्रचलित मूल्यमा)

शिर्यक	रु. करोडमा						प्रतिगत परिवर्तन					
	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	
कृषि												
कृषि तथा वन मत्स्यपालन	३९५७५.५०	४७८१४.९०	५०६२८.४०	५३४५१.५०	५८४९३.९०	६२०९६.६०	२०.८	५.९	५.६	९.४	६.२	
गैर कृषि	७२२८१.५०	८११९९.२०	९३१९९.००	१०४५९१.००	१२१४५१.७०	१३३७८८.९०	१२.३	१४.७	१२.३	१६.१	१०.२	
उद्योग	१६९३८.३०	१९२८४.५०	२१५३८.७०	२३९९२.२०	२७१३५.४०	२९६६६.४०	१३.९	११.७	११.४	१३.१	९.४	
खानी तथा उत्खनन	५९२.६०	६९५.६०	८१६.६०	९५६.९०	११००.३०	११९६.१०	१७.४	१७.४	१७.२	१५.०	८.७	
उत्पादन उद्योग	७०९२.४०	८०५३.१०	९११६.४०	१००३१.२०	११२९९.५०	१२३३०.२०	१३.५	१३.२	१०.०	१२.६	९.१	
विद्युत्, ग्यास तथा पानी	१५२४.४०	१६००.२०	१७५१.८०	२०५५.३०	२१४१.००	२१७०.००	५.०	९.५	१७.३	४.२	१.४	
निर्माण	७७२८.९०	८९३५.६०	९८५३.९०	१०९४८.८०	१२५८४.६०	१३९७०.१०	१५.६	१०.३	११.१	१४.९	११.०	
सेवा	५५३४३.२०	६१९१४.७०	७१५८०.३०	८०५९८.८०	९४३२६.३०	१०४१२२.५०	११.९	१५.६	१२.६	१७.०	१०.४	
भोक तथा खुद्रा व्यापार	१६१०६.७०	१७९३०.६०	१९८१६.४०	२२९८७.२०	२६६९९.९०	२९०३६.८०	११.३	१०.५	१६.०	१६.२	८.८	
होटल तथा रेस्टुरेन्ट	१७३४.७०	२१०५.७०	२५३०.७०	२९८८.६०	३५३०.९०	४०५९.५०	२१.४	२०.२	१८.१	१८.१	१५.८	
यातायात, भण्डारण तथा संचार	९५३०.४०	१०५८३.४०	१२२३५.४०	१४०७३.५०	१५८८५.१०	१६७४२.१०	११.०	१५.६	१५.०	१२.९	५.४	
वित्तीय मध्यस्थता	४६०८.३०	५०११.१०	५८५२.९०	६२१८.३०	६८२७.६०	७२७२.८०	८.७	१६.८	६.२	९.८	६.५	
घर जग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरु	९३७४.७०	१०६२३.३०	१२३२१.३०	१३९१५.७०	१५२२९.४०	१७३९७.३०	१३.३	१६.०	१२.९	९.९	१३.७	
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	२१६९.५०	२४८३.००	३०५४.७०	३२२३.६०	४४३२.४०	५१५९.३०	१४.५	२३.०	५.५	३७.५	१६.४	
शिक्षा	६१३८.४०	६७७३.९०	८१७९.७०	९१५६.६०	११५२५.४०	१३१२०.७०	१०.४	२०.८	११.९	२५.९	१३.८	
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	१५३८.२०	१७०८.७०	२०४३.१०	२२३२.७०	२७७२.५०	३३३८.६०	११.१	१९.६	९.३	२४.२	२०.४	
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरु	४१४२.३०	४६९४.७०	५५४६.१०	६८०२.६०	७३५४.१०	७९९५.४०	१३.३	१८.१	४.६	२६.७	८.७	
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासहित)	१११८५७.००	१२९०१४.१०	१४३७४७.००	१५८०४२.५०	१७९४५५.६०	१९५८८५.५०	१५.३	११.४	९.९	१३.९	८.९	
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	३५१५.६०	४९६६.००	५९९९.२०	६५२०.५०	६३४३.५०	६४८६.१०	१८.५	२०.०	१४.९	१४.९	२.२	
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	१०८३४१.४०	१२४०४८.१०	१३७७४८.२०	१५२५२२.००	१७३६०२.१०	१८९३९९.४०	१५.२	११.१	९.९	१३.८	९.१	
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	१०९३५.८०	११८४७.२०	१३९८६.२०	१६९७९.००	२०५६०.२०	२३०६५.६०	८.३	१८.१	२१.४	२१.१	१२.२	
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	११९२७७.२०	१३६६१५.३०	१५२७३४.४०	१६९१०१.००	१९४१६२.३०	२१२४६५.००	१४.६	११.७	११.०	१४.५	९.४	

सं - संशोधित अनुमान

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ३

राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क

आधार वर्ष : २०६२/६३ = १००

महिना	२०६८/६९		२०६९/७०		२०७०/७१		२०७१/७२	
	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन
साउन	१६०.३	७.७	१७९.३	११.९	१९३.४	७.९	२०७.९	७.५
भदौ	१६१.९	८.५	१८०.१	११.२	१९४.४	८.०	२०९.१	७.६
असोज	१६३.६	८.९	१८०.८	१०.५	१९६.०	८.४	२१०.७	७.५
कात्तिक	१६३.४	८.५	१८०.५	१०.५	१९८.५	१०.०	२१२.७	७.२
मंसिर	१६३.०	७.५	१७९.९	१०.४	१९८.४	१०.३	२१२.४	७.०
पुस	१६४.०	६.८	१८०.१	९.८	१९७.६	९.७	२११.२	६.८
माघ	१६३.८	७.०	१८०.३	१०.१	१९६.१	८.८	२०९.८	७.०
फागुन	१६४.१	७.०	१८०.९	१०.२	१९६.९	८.९	२१०.७	७.०
चैत	१६६.०	७.५	१८१.७	९.५	१९८.९	९.४	२१२.५	६.९
वैशाख	१६८.०	८.७	१८२.६	८.७	२००.४	९.७	२१४.६	७.१
जेठ	१७०.२	९.९	१८४.२	८.२	२०१.६	९.५	२१६.५	७.४
असार	१७६.८	११.५	१९०.५	७.८	२०५.९	८.१		
वार्षिक	१६५.४	८.३	१८१.७	९.९	१९८.२	९.१	२११.६*	७.२*

* एघार महिनाको औसत ।

तालिका ४
मौद्रिक सर्वेक्षण
(एघार महिना)

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७०	२०७१	२०७१	२०७२	परिवर्तन (एघार महिना)			
					२०७०/७१		२०७१/७२	
					रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	४६,८२३.८०	५७,९३४.५४	५९,९२१.९७	७३,१५०.६२	१०,९५६.०५ ^{१/}	२३.४	१२,७२०.३४ ^{२/}	२१.२
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	५५,४०९.३५	६६,७११.३७	६८,६७५.९०	८३,२७६.८३	११,३०२.०१	२०.४	१४,६००.९२	२१.३
१.२ वैदेशिक दायित्व	८,४१४.४५	८,७७६.८३	८,७५३.९३	१०,१२६.२०	१९१.२८	२.२	१,३७२.२७	१५.७
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	७,४३३.२३	७,७८२.५७	८,००५.२७	९,४९१.७२	३४९.३४	४.७	१,४८६.४५	१८.६
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	१,१५२.३२	९९४.२६	७४८.६६	६३४.४८	-१५८.०६	-१३.७	-११४.१८	-१५.३
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	८४,७१३.८३	९१,४१४.७३	९६,६७४.७४	१०७,०२३.३५	६,८५५.५९ ^{१/}	८.१	१०,८५६.९१ ^{२/}	११.२
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	११६,५८६.६३	१२४,५७०.८८	१३१,४३०.५०	१४५,३३७.५१	७,९८४.२५	६.८	१३,९०७.०१	१०.६
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१६,७७८.८३	८,९१३.३६	१४,१९८.९५	६,५९८.७६	-७,६६५.४७	-४६.९	-७,६००.१९	-५३.५
अ. सरकारमाथिको दावी	१६,७७८.८३	८,६६५.७२	१६,५४९.०३	१४,६८७.२४	६.८	०.४	-१,८६१.८०	-११.३
आ. सरकारी निक्षेप	१८.४५	७,९५२.३६	२,३५०.०८	८,०८८.४८	७,९३३.९१	४२,९९८.७	५,७३८.३९	२४४.२
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,१३८.९१	१,१९८.६५	१,०४१.७३	९७९.६५	५९.७४	५.२	-६२.०८	-६.०
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,३६६.२८	१,१०२.९२	१,१०७.३५	१,४३५.१६	-२६३.३६	-१९.३	३२७.८१	२९.६
अ. सरकारी	१३१.७४	१५६.६९	१४८.७६	२६६.८४	२४.९५	१८.९	११८.०८	७९.४
आ. गैर-सरकारी	१,२३४.५४	९४६.२३	९५८.५९	१,१६८.३३	-२८८.३१	-२३.४	२०९.७३	२१.९
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	९,७३०.२१	११३,३५५.९५	११५,०८२.४६	१३६,३२३.९३	१६,०५३.३४	१६.५	२१,२४१.४७	१८.५
२.२ खुद गैर-मौद्रिक दायित्व	३१,८७२.८०	३३,१५६.१५	३४,७५५.७५	३८,३१४.१६	१,१२८.६६	३.५	३,०५०.१०	८.८
३. विस्तृत मुद्रा प्रवाय (एम२)	१३१,५३७.६३	१४९,३४९.२६	१५६,५९६.७२	१८०,१७३.९७	१७,६११.६४	१३.५	२३,५७७.२५	१५.१
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	९२,५४६.९१	१०६,७५४.९६	११३,०१७.३७	१३०,९०७.३०	१४,२०७.२५	१५.४	१७,८८९.९३	१५.८
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	३०,१५९.०२	३३,६५४.०५	३५,४८३.००	३९,७६८.८७	३,४९५.०३	११.६	४,२३३.८६	११.९
मुद्रा	१९,५८७.४२	२२,३४१.८०	२२,७५३.७४	२६,०८४.४०	२,७५४.३८	१४.१	३,३३०.६७	१४.६
चलती निक्षेप	१०,५७१.५९	११,३१२.२५	१२,७२९.२६	१३,६८४.४६	७४०.६६	७.०	९०३.१९	७.१
ख. वचत तथा कल निक्षेप	६२,३८७.८९	७३,१००.११	७७,५३४.३७	९१,१९०.४४	१०,७२२.२२	१७.२	१३,६५६.०७	१७.६
३.२. आर्वाधिक निक्षेप	३८,९९०.७१	४२,५५५.१०	४३,५७९.३५	४९,२६६.६७	३,६०४.३९	९.२	५,६८७.३२	१३.१
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	१३८,९७०.८६	१५७,१३१.८४	१६४,६०१.९८	१८९,६६५.६९	१६,६९०.९८	१३.१	२५,०६३.७०	१५.२

प्रां - प्रारम्भिक अनुमान

१/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु. १५४.६९ करोड समायोजन

२/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु. ५०८.३१ करोड समायोजन

तालिका ५
ब्याजदर संरचना
(प्रतिशत प्रतिवर्ष)

वर्ष महिना	२०७० असार	२०७१ असार	२०७१ असोज	२०७१ पुस	२०७१ चैत	२०७२ असार
क. नीतिगत दर						
अनिवार्य नगद मौज्जात (सीआरआर)						
वाणिज्य बैंक	६.०	५.०	६.०	६.०	६.०	६.०
विकास बैंक	५.५	४.५	५.०	५.०	५.०	५.०
वित्त कम्पनी	५.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०
बैंक दर	८.०	८.०	८.०	८.०	८.०	८.०
पुनरकर्जा दर						
विशेष पुनरकर्जा	१.५	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०
साधारण पुनरकर्जा	६.०	५.०	४.०	४.०	४.०	४.०
निर्यातको लागि विदेशी मुद्रामा दिइने कर्जा	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२६	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५
स्थायी तरलता सुविधा ब्याजदर [^]	८.०	८.०	८.०	८.०	८.०	८.०
ख. सरकारी सेक्युरिटी						
ट्रेजरी बिल्स (२८ दिने) [*]	०.५५	०.०१	०.३३	-	-	-
ट्रेजरी बिल्स (९१ दिने) [*]	१.१९	०.०२	०.९३	०.१६	०.६९	०.१७
ट्रेजरी बिल्स (१८२ दिने) [*]	१.६०	०.४२	०.९०	०.२३	०.८७	०.५६
ट्रेजरी बिल्स (३६४ दिने) [*]	२.७१	०.७२	०.९३	०.३७	१.१६	०.७६
विकास ऋण पत्र	५.०-९.५	३.२५-९.५	३.२५-९.५	३.२५-९.५	३.२५-९.५	२.६५-९.५
राष्ट्रिय/नागरिक बचत पत्र	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०
ग. अन्तर बैंक कारोबार दर	०.८६	०.१६	१.०३	०.१५	०.६४	१.०१
घ. भारत औसत निक्षेप ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	५.२५	४.०९	३.७९	३.७५	४.०७	४.०५**
ङ. भारत औसत कर्जा ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	१२.०९	१०.५५	१०.१४	९.८२	९.६४	९.५९**
च. आधार ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	९.८३	८.३६	७.७३	७.४९	७.६८	७.६९**

[^] २०६९ भदौ १ गतेदेखि बैंक दरमै स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्न थालिएको ।

* भारत औसत डिफ्फाउण्ट दर

** २०७२ जेठ महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित ।

तालिका ६
सरकारी वित्त स्थिति
(नगद प्रवाहमा आधारित)

(२०७२ असार २५ गतेसम्मको तथ्याङ्कमा आधारित)

(रु. करोडमा)

शीर्षक	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^१	प्रतिगत परिवर्तन	
				२०७०/७१	२०७१/७२
विनियोजित खर्च	३२६५६.९	३७०६४.८	४४०९९.७	१३.५	१९.०
चालू	२३५१४.६	२८०३३.२	३००४२.८	१९.२	७.२
पूँजीगत	४२५८.७	४६३६.६	५६६३.०	८.९	२२.१
(क) आन्तरिक साधन र ऋण	३७४४.२	४०६३.७	५३४५.६	८.५	३१.५
(ख) वैदेशिक अनुदान	५१४.५	५७३.०	३१७.४	११.४	-४४.६
वित्तीय व्यवस्था	४८८३.५	४३९५.९	८३१३.९	-१०.०	९१.०
(क) आन्तरिक साधन र ऋण	४८३०.५	४३३९.९	८२५४.२	-१०.२	९०.२
(ख) वैदेशिक अनुदान	५२.९	५६.०	१३९.७	५.७	१४९.६
खर्च नभई बाँकी रहेको सरकारी मौज्जात	२२.१	०.०	०.०	-१००.०	-
चालू	४.९	०.०	०.०	-१००.०	-
पूँजीगत	१७.२	०.०	०.०	-१००.०	-
वित्तीय	०.०	०.०	०.०	-	-
बजेटको यथार्थ खर्च	३२६३४.८	३७०६४.८	४४०९९.७	१३.६	१९.०
चालू	२३५०९.७	२८०३३.२	३००४२.८	१९.२	७.२
पूँजीगत	४२४९.६	४६३६.६	५६६३.०	९.३	२२.१
वित्तीय	४८८३.५	४३९५.९	८३१३.९	-१०.०	९१.०
फिज खाताबाट खर्च	१२११.६	१३.८	०.०	-९८.९	-१००.०
फिज १: चालू	३४२.९	०.९	०.०	-९९.७	-१००.०
फिज २: पूँजीगत	२९७.७	१२.९	०.०	-९५.७	-१००.०
फिज ३: वित्तीय	५७१.०	०.०	०.०	-१००.०	-
कुल खर्च	३३८४६.३	३७०७८.७	४४०९९.७	९.६	१८.९
कुल साधन	३२९५४.२	३९३६८.०	४३३९८.१	१९.५	१०.२
राजस्व तथा अनुदान	३२२६०.६	३७४७८.०	४०९८२.४	१६.२	९.४
राजस्व	२९६०१.१	३३७५१.५	३८०६४.४	१४.०	१२.८
वैदेशिक अनुदान	२६५९.४	३७२६.५	२९१८.९	४०.१	-२१.७
गैर बजेटरी आय, खुद	६३६.८	७४६.९	८६०.९	१७.३	१५.२
अन्य आय	७.९	-५.४	०.४	-१६.२	-१०८.०
मु.अ.क. कोष खाता	-१.४	२३५.९	१६४.५	-१७५.७४.१	-३०.३
भन्सार कोष खाता	२५.८	९१.३	१५६.४	२५३.९	७१.२
स्थानीय निकाय खाता ^२	२५.५	८२१.३	१२३४.२	३१२४.६	५०.३
बजेट बचत/घाटा (-)	-८११.२	२२८९.४	-७०१.७	-३५६.९	-१३०.६
न्यून व्यहोरीने श्रोतहरू	८९१.२	-२२८९.४	७०१.७	-३५६.९	-१३०.६
आन्तरिक ऋण	-१७०.८	-३८३२.९	-६१७.६	२१४३.९	-८३.९
आन्तरिक सापटी	१९०४.३	९९८.३	४२४२.३	-४७.६	३२५.०
क. ट्रेजरी बिल्स	१९००.०	०.०	१०००.०	-१००.०	-
ख. विकास ऋणपत्र	०.०	९००.०	३०००.०	-	२३३.३
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	९०.६	०.०	-	-१००.०
घ. नागरिक बचतपत्र	०.०	०.०	२३३.९	-	-
ङ. वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४.३	७.६	८.४	७.५	९.५
च. अधिविक्रय ^३	-२०४४.३	-४९७४.३	-४८५३.६	१४३.३	-२.४
छ. अन्य ^४	-३०.८	१४३.२	-६.३	-५६५.०	-१०४.४
वित्तीय व्यवस्था	७५.५	४२.६	७८०.७	-४३.६	१७३३.८
वैदेशिक ऋण	९८६.५	१५००.९	५३८.६	५२.२	-६४.९

^१ प्रस्तुत तथ्याङ्क सरकारी कारोबार गर्ने नेपाल राष्ट्र बैंकका ८ कार्यालय, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका ६६ शाखा, नेपाल बैंकका ४४ शाखा, एभरेष्ट बैंकका ९

शाखा, ग्लोबल बैंकका ४ शाखा र नेपाल वैंगलादेश बैंक, एनएमबि बैंक र बैंक अफ काठमाडौंका १/१ शाखाबाट प्राप्त तथ्याङ्कमा आधारित रहेको छ।

त्यसैगरी, ७५ वटा जिल्लास्थित ७९ वटा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरू र भुक्तानी केन्द्रहरूबाट प्राप्त निकाशा विवरणमा आधारित रहेको छ।

^२ गा.वि.स. तथा जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकम मध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको परिवर्तन।

^३ ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ।

^४ नेपाल सरकारको कारोबारबाट आर्जित व्याज तथा अन्य।

अ: अपरिष्कृत

तालिका ७
वैदेशिक व्यापार

(रु. करोडमा)

	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०६९/७०*	२०७०/७१*	२०७१/७२*	प्रतिशत परिवर्तन	
	वार्षिक	वार्षिक	वार्षिक	२०६९/७०*	२०७०/७१*	२०७१/७२*	२०७०/७१*	२०७१/७२*
कुल निर्यात	७४२६.१०	७६९१.७२	९१९९.१३	६९९२.६७	८१७३.०५	७७८३.११	१६.९	-४.८
भारत	४९६१.६३	५०९९.९८	५९६९.३७	४६४३.४९	५४५४.०९	५११०.८०	१७.५	-६.३
चीन	-	२०८.५८	२८४.०७	१९०.५२	२१७.५३	२१७.७७	१४.२	-०.८
अन्य मुलुक	२४६४.४७	२३८३.१६	२९५३.६९	२१५८.६६	२५०१.४४	२४५६.५४	१५.९	-१.८
कुल आयात	४६१६६.७७	५५६७४.०२	७१४३६.५९	५०८६०.०१	६४५७०.३६	६९०६९.६९	२७.०	७.८
भारत	२९९३८.९६	३६७०३.१२	४७७४.७०	३३५७३.११	४३९६२.११	४३७७२.८६	२८.६	१.४
चीन	-	६२४५.१३	७३३१.८६	५७६०.८०	६५१९.७१	९२१७.१४	१३.२	४१.४
अन्य मुलुक	१६२२७.८१	१२७२५.७८	१६३९०.०२	११५२६.१०	१४८८८.५४	१६०७९.६९	२९.२	८.०
व्यापार सन्तुलन	-३८७४०.६७	-४७९८२.३०	-६२२३७.४६	-४३८६७.३४	-५६३९७.३१	-६९२८६.५८	२८.६	८.७
भारत	-२४९७७.३३	-३९६०३.१४	-४१८३३.३३	-२८९२९.६२	-३७७०.०२	-३८६६२.०६	३०.३	२.५
चीन	-	-६०३६.५५	-७०४७.७९	-५५७०.२८	-६३०२.१८	-९००१.३७	१३.१	४२.८
अन्य मुलुक	-१३७६३.३४	-१०३४२.६१	-१३३५६.३३	-९३६७.४४	-१२३८७.१०	-१३६२३.१५	३२.२	१०.०
कुल व्यापार	५३५९२.८७	६३३६५.७४	८०६३५.७२	५७८५२.६८	७२७४३.४१	७६८५२.८०	२५.७	५.६
भारत	३४९००.५९	४१८०३.१०	५३७५६.०७	३८२१६.६०	४८६९६.२०	४८८८३.६६	२७.२	०.६
चीन	-	६४५३.७०	७६१५.९३	५९५१.३२	६७३७.२४	९४३२.९१	१३.२	४०.०
अन्य मुलुक	१८६९२.२८	१५१०८.९४	१९२६३.७१	१३६८४.७६	१७३४९.९७	१८५३६.२२	२७.१	६.६
निर्यात आयात अनुपात	१६.१	१३.८	१२.९	१३.७	१२.७	११.३		
भारत	१६.६	१३.९	१२.५	१३.८	१२.६	११.७		
चीन	-	३.३	३.९	३.३	३.३	२.३		
अन्य मुलुक	१५.२	१८.७	१८.१	१८.७	१६.८	१५.३		
कुल निर्यातमा हिस्सा								
भारत	६६.८	६६.३	६४.८	६६.४	६६.७	६५.७		
चीन	-	२.७	३.१	२.७	२.७	२.८		
अन्य मुलुक	३३.२	३१.०	३२.१	३०.९	३०.६	३१.६		
कुल आयातमा हिस्सा								
भारत	६४.८	६५.९	६६.९	६६.०	६६.८	६३.४		
चीन	-	११.२	१०.३	११.३	१०.१	१३.३		
अन्य मुलुक	३५.२	२२.९	२२.८	२२.७	२३.१	२३.३		
कुल व्यापार घाटामा हिस्सा								
भारत	६४.५	६५.९	६७.२	६५.९	६६.९	६३.१		
चीन	-	१२.६	११.३	१२.७	११.२	१४.७		
अन्य मुलुक	३५.५	२१.६	२१.५	२१.४	२२.०	२२.२		
कुल व्यापारमा हिस्सा								
भारत	६५.१	६६.०	६६.७	६६.१	६६.८	६३.६		
चीन	-	१०.२	९.४	१०.३	९.३	१२.३		
अन्य मुलुक	३४.९	२३.८	२३.९	२३.७	२३.९	२४.१		
कुल व्यापारमा निर्यात आयातको हिस्सा								
निर्यात	१३.९	१२.१	११.४	१२.१	११.२	१०.१		
आयात	८६.१	८७.९	८८.६	८७.९	८८.८	८९.९		

- आर्थिक वर्ष २०६८/६९ सम्म चीनको तथ्याङ्क अन्य मुलुकमा समावेश भएको ।

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

* एघार महिना

तालिका ८
शोधनान्तर स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६९/७०		२०७०/७१		२०७१/७२ ^अ		प्रतिपात परिवर्तन एभार महिना	
	११ महिना	वार्षिक	११ महिना	वार्षिक	११ महिना	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	
क. चालु बाता	४१५५.५३	५७०६.०७	७७६३.९६	८९२२.१५	९५२८.५४	८७.३	२२.४	
निर्यात, एफ.ओ.बी.	७८११.५८	८५९८.९८	९१४९.१३	१००९६.०६	८९५३.६१	१७.१	-२.१	
तेल	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०	०.०	
अन्य	७८११.५८	८५९८.९८	९१४९.१३	१००९६.०६	८९५३.६१	१७.१	-२.१	
आयात, एफ.ओ.बी.	-४९९९०.४९	-५४७२९.४३	-६३४७०.१६	-६९६३७.३३	-६७७९२.१०	२७.०	७.०	
तेल	-९८०५.५५	-१०७३३.८९	-१२२६९.८२	-१३२९७.६४	-१०१२३.२४	२५.१	-१७.५	
अन्य	-४०१८४.९४	-४४०९५.५४	-५१२००.३४	-५६३३९.६९	-५७६६८.८६	२७.४	१२.८	
व्यापार सन्तुलन	-४२१७८.९६	-४६९३०.४५	-५४३२१.०३	-५९५४१.२७	-५८९३६.५९	२८.८	८.५	
खुद सेवा आय	७५५.१६	७५८.५८	१९७२.३३	२०८८.२२	२४३१.७४	१७५.८	२३.३	
सेवा आय	८६७०.८७	९५९९.०८	११४४०.८४	१२५०६.१२	१३४४६.१०	३१.९	१७.५	
यात्रा	३१५६.३३	३४२१.०६	४३२०.६०	४६३७.४९	५००४.८३	३६.९	१५.८	
अन्य नपरेको सरकारी आय	१६९२.०६	१८३८.९७	२१६५.९६	२४३५.२८	२७९६.७७	२८.०	२९.०	
अन्य	३८२२.४८	४२५९.०५	४९५४.२८	५४३३.३५	५६४६.५०	२९.६	१४.०	
सेवा भुक्तानी	-७९५५.७१	-८७६०.५०	-९४६८.२१	-१०४१७.९०	-११०१४.३६	१९.०	१६.३	
यातायात	-३०३१.२३	-३३२७.६७	-३६४६.१८	-३९८२.२०	-४०७६.२७	२०.३	११.८	
यात्रा	-३६१९.९१	-३९६१.१९	-३७४४.३४	-४२९७.५६	-४८४६.५५	४.०	२.७	
जसमा शिक्षा मात्र	-८५९.९५	-९५०.८५	-१३३२.८४	-१५१२.१३	-१५६८.१८	५५.०	१७.७	
सरकारी खर्च	-१०६.२६	-११७.७९	-१४१.७७	-१६२.५७	-१९४.९५	३३.४	३७.७	
अन्य	-११९८.३१	-१३५३.८५	-१९१५.९२	-२०५५.५७	-२१९६.५९	५९.९	-१.०	
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	-४१४६३.७५	-४५३७१.८७	-५२३४८.४०	-५७४३४.०५	-५६५०६.७५	२६.३	७.९	
खुद आय	९६९.३९	१३०७.८८	२९३४.८३	३२७५.१७	३९०२.१३	२०२.७	-१.१	
आय प्राप्ती	१९४८.३२	२३२१.०१	३५५१.०३	३९५३.९८	३७०७.५५	८२.३	४.४	
आय भुक्तानी	-९७८.९३	-१०२४.१३	-६९६.२४	-६७८.८१	-८०४.४२	-३७.७	३०.७	
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	-४०४९४.३६	-४४०६३.९९	-४९४१३.५७	-५४१७७.८८	-५३६०४.६२	२२.०	८.७	
खुद ट्यान्सफर	४४६४९.८९	४९७७०.०६	५७९९७.५५	६३१५०.०३	६३१३३.१६	२८.१	१०.४	
ट्यान्सफर आय	४५५५५.१२	५०४०६.८२	५७४९०.९५	६३३८५.४८	६३३३८.५६	२८.८	१०.२	
अनुदान	३९२१.१०	३९६६.२४	४४०७.४०	४८५१.९८	४९७४.५३	४१.२	-४.३	
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	३८८४६.२३	४३४५८.१७	४९०९५.२८	५४३२९.५१	५५१७४.२२	२६.४	१२.४	
पेन्सन	३२८९.८६	३५३२.६७	३८२१.४९	४१७६.३१	३९६७.८१	१६.२	३.८	
अन्य	९७९३.३७	९७९३.३७	१६६६.७८	१६६६.७८	०.००	७०.३	-१००.०	
ट्यान्सफर भुक्तानी	-७०५.२३	-७३६.७६	-२९३.४०	-३३५.५५	-२२५.४०	-५.८	-२३.२	
ख. पूँजी बाता (पूँजी ट्यान्सफर)	९२३.८९	१०३४.८३	१५७३.५०	१७०६.३५	११८९.०५	७०.३	-२४.४	
जम्मा (क+ख)	५०७९.४२	६७४०.९०	९३३७.४६	१०६७८.५०	१०७१७.५९	८४.२	१५.५	
ग. वित्तीय बाता (समुह इ बाहेक)	१०१०.०४	१२४९.६३	११०२.०३	११११.८०	१६१९.४८	९.१	४७.०	
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	६६८.९८	९०८.१९	३१५.९७	३९९.४६	३७०.१०	-४२.८	१७.१	
पोर्टफोलियो लगानी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०	०.०	
अन्य लगानी सम्पत्ति	-२०३०.१७	-२२८४.६४	-१९८५.७९	-२१३३.१६	-३०९९.७६	-२.२	५६.१	
व्यापारिक साख	-४५६.०५	-५१४.७४	-२३७.०२	-१६२.००	-१९३.२९	-४.८	-१.८	
अन्य	-१५७४.१२	-१७६९.९०	-१७४८.७७	-१९७१.१६	-२९०६.४७	११.१	६६.२	
अन्य लगानी दायित्व	२३७.२३	२६२६.०८	२७७.८५	२९२८.५०	४३४९.१४	१६.९	५६.९	
व्यापारिक साख	१३४३.९७	१४४३.४६	२२४४.५१	२३६८.६१	२९८१.५८	६७.०	-२.८	
भ्रम	-१८.७७	-१२८.१८	३५.२६	४१९.२४	७७.६८	-१९७.३३	१२०.४	
सरकार	-१२.८८	-१२१.८९	३७.२८	४४०.७८	७८१.००	-२९९.०४	१०९.८	
अन्य प्राप्ती	१३२४.९३	१३७०.१०	१६८०.३०	२११३.२४	२४१८.००	२६.८	४३.९	
साँवा भुक्तानी	-१३३७.८१	-१४९१.९९	-१३०८.०२	-१६७२.४६	-१६३७.००	-२.२	२५.२	
अन्य क्षेत्र	-५.८९	-६.२९	-१९.९२	-२१.५४	-२३.२२	२३.८	-७.३	
करेन्सी तथा डिपोजिट	११५१.०३	१४३०.११	२९२.३९	२७३.३४	१४९१.५८	-७४.६	४१०.१	
राष्ट्र बैंक	-६.३८	-१.१७	-२.७४	-३.६७	५.५४	-५.७१	-३०२.२	
वाणिज्य बैंक	११५७.४१	१४३१.२८	२९५.१३	२७७.०१	१४८६.०४	-७४.५	४०३.५	
अन्य दायित्व	-१०५.००	-११९.३१	-११७.४१	-१३२.६९	-१००.७०	११.८	-१४.२	
जम्मा (क+ख+ग)	६०८९.४६	७९९०.५४	१०४५९.५६	११७९३.३०	१२३३७.०७	७१.८	१८.०	
घ. विविध पूँजी तथा भुलचुक	३३०.२२	३३३.५४	७८८.८८	११९२.७६	१३७४.८५	१३८.९	१३७.७	
जम्मा (क+ख+ग+घ)	६४१९.६८	८३२४.०७	११२४८.४४	१२९८६.०६	१४२११.९२	७५.२	२६.३	
रिजभं तथा सम्बन्धित शिर्षक	-६४१९.६८	-८३२४.०७	-११२४८.४४	-१२९८६.०६	-१४२११.९२	७५.२	२६.३	
रिजभं सम्पत्ति	-६३१४.८२	-८२०४.९०	-१११३१.३०	-१२८५३.६३	-१४१११.५२	७६.३	२६.८	
नेपाल राष्ट्र बैंक	-३७९८.६४	-६५७६.३४	-९८८३.८१	-११५९.२२	-११४९३.४८	१६.०	१६.३	
वाणिज्य बैंक	-२५१६.१८	-१६२८.५६	-१२४७.४९	-१२५४.४१	-२६१८.०४	-४०.४	१०९.९	
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	-१०४.८६	-११९.१७	-११९.१७	-१३२.४२	-१००.४०	११.७	-१४.३	
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-नुाढ)	-५२६८.६५	-६८९३.९६	-१०९५६.०५	-१२७२.७१	-१२७२०.३४	१०७.९	१६.१	

अ - अनुमान

तालिका ९
बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

(रु. करोडमा)

	असार	जेठ	असार	जेठ	असार	अ	प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६९	२०७०	२०७०	२०७१	२०७१	जेठ	२०७०/२०७१	२०७१/२०७२
						२०७२	असार - जेठ	असार - जेठ
नेपाल राष्ट्र बैंक	३७५५२.४५	४२२५१.७७	४५२९९.४५	५५४७०.८४	५७२४०.०९	६९०२१.१५	२२.५	२०.६
परिवर्त्य	२८५६८.१९	३१४९६.०५	३३९९४.००	४१६७०.४४	४२६१३.२९	५१०६७.८८	२२.६	१९.८
अपरिवर्त्य	८९८४.२६	१०७५५.७२	११३०५.४५	१३८००.४०	१४६२६.८०	१७९५३.२७	२२.१	२२.७
बैंक तथा वित्तीय संस्था	६३९३.२२	८९१७.५६	८०३०.२५	९२९३.३८	९३००.६१	११९२६.८६	१५.७	२८.२
परिवर्त्य	५७५४.४०	८३९२.७३	७४०७.९९	८७५९.२६	८७३७.२३	११२२४.४१	१८.२	२८.५
अपरिवर्त्य	६३९.८२	६०४.८३	६२२.२६	५३४.१२	५६३.३८	७०२.४५	-१.४.२	२४.७
कुल संचिति	४३९४५.६७	५११६९.३३	५३३२९.७०	६४७६४.२२	६६५४०.७०	८०९४८.०१	२१.४	२१.७
परिवर्त्य	३४२८२.५९	३९८०८.७८	४१४०१.९९	५०४२९.७०	५१३५०.५२	६२२९२.२९	२१.८	२१.३
कुल संचितिमा अंश (प्रतिशतमा)	७८.०१	७७.८०	७७.६३	७७.८७	७७.१७	७६.९५	-	-
अपरिवर्त्य	९६६३.०८	११३६०.५५	११९२७.७१	१४३३४.५२	१५१९०.१८	१८६५५.७२	२०.२	२२.८
कुल संचितिमा अंश (प्रतिशतमा)	२१.९९	२२.२०	२२.३७	२२.१३	२२.८३	२३.०५	-	-
आयात क्षमता (महिनामा)								
वस्तु	११.६०	११.२६	११.६९	११.२२	११.४७	१३.१२	-	-
वस्तु तथा सेवा	१०.२८	९.७१	१०.०८	९.७७	९.९७	११.२८	-	-
१. कुल विदेशी विनिमय संचिति	४३९४५.६७	५११६९.३३	५३३२९.७०	६४७६४.२२	६६५४०.७०	८०९४८.०१	२१.४	२१.७
२. सुन, एस.डि.आरा, आइ.एम.एफ.गोल्ड ट्रान्चे	१६५२.०२	१९११.१०	२०७९.६६	१९४७.१५	२१३५.२१	२३२८.८२	-६.४	९.१
३. कुल वैदेशिक सम्पत्ति (१+२)	४५५९७.६९	५३०८०.४३	५५४०९.३६	६६७११.३७	६८६७५.९१	८३२७६.८३	२०.४	२१.३
४. वैदेशिक ढाँचि	७२२०.४६	८३१५.४२	८५८५.५४	८७७६.८७	८७५३.९२	१०१२६.१९	२.२	१५.७
५. खुद वैदेशिक सम्पत्ति (३-४)	३८३७७.२३	४४७६५.०१	४६८२३.८२	५७९३४.५०	५९९२१.९९	७३१५०.६४	२३.७	२२.१
६. खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (विनिमय मूल्यांकन समायोजन पूर्व)*	-१६२५०.६६	-६३८७.७८	-८४४६.५९	-११११०.७४	-१३०९८.१७	-१३२२८.६५	-	-
७. विदेशी विनिमय मूल्यांकन (-घाटा)	३०८८.००	१११९.१३	१५५२.६३	१५४.६९	३८५.६६	५०८.३१	-	-
८. खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-बृद्धि) (६+७)**	-१३१६२.६६	-५२६८.६५	-६८९३.९६	-१०९५६.०५	-१२७२.७१	-१२७२०.३४	-	-
मसान्तको खरिद दर (प्रति अमरिकी डलर):	८८.६०	९२.७२	९५.००	९५.३२	९५.९०	१०२.२०	-	-

अ - अनुमान

* खुद वैदेशिक सम्पत्तिको परिवर्तन असार मसान्तको तथ्यांकलाई आधार मानी लिइएको ।

** विदेशी विनिमय मूल्यांकन नाफा/घाटा समायोजन पश्चात ।